

Charlotta Magnusson ja Juuli Ärttö

Opas varhaiskasvatuksen tueksi taito- ja taideaineiden hyötyihin

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

Sosiaalialan tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

03.05.2021

Tekijä	Charlotta Magnusson & Juuli Ärttö
Otsikko	Opas varhaiskasvatuksen tueksi taito- ja taideaineiden hyötyihin
Sivumäärä	31 sivua + 2 liitettä
Aika	03.05.2021
Tutkinto	Sosionomi (AMK)
Tutkinto-ohjelma	Sosiaalialan tutkinto-ohjelma ja varhaiskasvatuksen polku
Ohjaajat	Lehtori Seija Mäenpää Lehtori Jyrki Konkka
<p>Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tilaajana toimi Ankkalampi Päiväkodit Oy. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa opas, joka toimisi tukena monipuolisessa varhaiskasvatuksessa. Opas keskittyy varhaiskasvatuksen erilaisiin ilmaisun muotoihin sekä niiden hyötyihin lapsen kehityksen tukena. Opas sisältää tietoa erilaisten taidekasvatuksen alueiden hyödyistä lapsen kehityksen kannalta sekä niihin liittyviä toimintaesimerkkejä. Erilaiset ilmaisun muodot on jaettu seuraaviin kategorioihin: musiikki-, taide-, draama- sekä liikuntakasvatus ja tanssi.</p> <p>Tämän opinnäytetyön tavoitteena on lisätä varhaiskasvatuksen ammattilaisten tietoa siitä, miten taito- ja taideaineiden toiminta näkyy toiminnassa ja sen suunnittelussa. Lisäksi halu on rohkaista heitä käyttämään tutkitun teorian takana olevia pedagogisia menetelmiä työssään. Näistä syistä opas sisältää myös toimintaesimerkkejä monipuolisen varhaiskasvatuksen suunnittelun tueksi. Opas on luotu mielessä pitäen myös lasten vanhempia ja heidän mielenkiintoansa aiheeseen sekä mahdollisia epäpäteviä työntekijöitä ja sijaisia. Tästä syystä opas on kirjoitettu ilman sosiaali- sekä varhaiskasvatusalalle ominaista ammattikieltä tai -sanastoa.</p> <p>Oppaan tarvetta kartoitettiin Ankkalammen työntekijöille lähetetyllä Google Forms-kyselyllä. Tämän kyselyn avulla tiedusteltiin työntekijöiden kokemuksia omista valmiuksistaan varhaiskasvatuksen erilaisten ilmaisujen tukemiseen sekä heidän mielenkiintoaan alaan liittyvään lisäkoulutautumiseen. Oppaan sisältö on muodostettu hyödyntämällä niin kotimaista kuin myös ulkomaalaista kirjallisuutta, tutkimuksia sekä artikkeleita. Lähteissä käydään läpi eri taidekasvatuksen osa-alueiden hyötyjä, menetelmiä sekä toimintaa. Lisäksi aineistossa on referoitu varhaiskasvatukseen liittyviä lakipykäläiä sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteita.</p> <p>Lopputuloksena on syntynyt kompakti sekä varhaiskasvatusta tukeva opas, mikä helpottaa päivittäisen pedagogisen toiminnan suunnittelua. Teoriaosuudet on tiivistetty vain kaikista tärkeimpiin tietoihin taito- ja taideaineista aihealueen ollessa erittäin laaja-alainen sekä oppaan helppolukuisuuden takaamiseksi. Oppaan tavoitteena on myös lisätä ammatillista keskustelua sekä halua kehittää itseään varhaiskasvatuksen työntekijöiden kesken. Taide- sekä taitoaineiden käyttö varhaiskasvatuksessa tarvitsee enemmän laajempaa tieteellisistä tutkimuksista entistä laadukkaamman pedagogisen toiminnan kehittämiseksi. Opas jaetaan sähköisesti kaikkiin Ankkalammen päiväkodeihin.</p>	
Avainsanat	sosionomi, varhaiskasvatus, päiväkotit, ilmaisuus, taidekasvatus, opas

Author	Charlotta Magnusson & Juuli Ärttö
Title	Guide to the Benefits of Using Aesthetic Activities in Early Childhood Education
Number of Pages	31 pages + 2 appendices
Date	03 May 2021
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services and Early Childhood Education
Instructors	Seija Mäenpää, Senior Lecturer Jyrki Konkka, Senior Lecturer
<p>This practice-based thesis was commissioned by Ankkalampi daycare centers. The purpose of this thesis was to develop a guidebook that would support multifaceted early childhood education. The guidebook focuses on the different ways of expression and their benefits in early childhood education as well as additional aesthetic activities suggestions. The different ways of aesthetic expression in the guidebook focus on music, art, drama, and movement and dance.</p> <p>The aim for this thesis was to enrich the knowledge of early childhood education professionals about aesthetic activities and how they can be used in early childhood education and its planning. In addition, we wanted to encourage professionals to use these different kinds of pedagogical methods in their everyday work life. The guidebook is also written with children's parents and substitute workers in mind. That is why the guide is written without the typical terminology of social work and early childhood education papers.</p> <p>We used a survey to gather information on the need for this guidebook. The survey was carried out using Google Forms and sent to all the employees of Ankkalampi units. With this survey we asked the employees to tell about their experiences and assets when working with aesthetic activities, as well as their possible interest in educating themselves further. The contents of the guidebook were drafted using Finnish and foreign literature, research, and articles. The sources that we have gathered and used include information on the benefits of aesthetic activities as well as ways and methods to apply those activities. We have also referenced the laws and regulations that involve early childhood education.</p> <p>As a result, we made a compact guide that supports both the early childhood education and the daily planning that comes with it. The theory part of the guidebook was made brief and easy to read, so that the reader can obtain a comprehensive overview of the aesthetic activities and ways of working with them. We hope this guidebook can spark conversations and interest to develop one's professional knowledge. We also feel that the use of aesthetic activities in early childhood education could benefit from more research on the subject, and with that help cultivate the quality of early childhood education.</p>	
Keywords	Bachelor of Social services, early childhood education, aesthetic activity, guide

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen	2
3	Varhaiskasvatuksen monet ilmaisun muodot	5
4	Varhaiskasvattajan sosiaalipedagoginen osaaminen	6
5	Taito- ja taideaineiden hyödyt, eriteltynä eri osa-alueisiin	8
5.1	Musiikki	8
5.2	Taide	10
5.3	Draama	12
5.4	Liikunta ja tanssi	13
6	Opinnäytetyön kehittämistehtävät	16
7	Oppaan menetelmälliset ratkaisut	18
7.1	Ankkalampi Oy	18
7.2	Tarpeen kartoitus	19
7.3	Kyselyn tulokset	20
7.4	Oppaan kokoaminen	21
8	Opinnäytetyön arviointi	23
9	Johtopäätökset ja pohdinta	24
10	Lähteet	28

Liitteet:

Liite 1: Tarpeen kartoituksen kysymykset

Liite 2: Opas: Opas varhaiskasvatuksen tueksi taito- ja taideaineiden hyötyihin

1 Johdanto

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on lisätä varhaiskasvatuksen ammattilaisten tietoa siitä, miten taito- ja taideaineet näkyvät toiminnassa ja sen suunnittelussa. Lisäksi haluamme rohkaista heitä käyttämään tutkitun teorian takana olevia pedagogisia menetelmiä työssään. Tavoitteen saavuttamiseksi loimme oppaan, mikä sisältää teoriaa taito- ja taideaineiden hyödyistä lapsen kasvun ja kehityksen tukena. Tavoitteenamme on myös lisätä mielenkiintoa aiheesta sekä avata oppaan lukijoille miksi taideaineet ovat tärkeä osa varhaiskasvatusta. Oppaassa kiinnitämme erityisesti huomiota musiikin, draamakasvatuksen, taiteen sekä liikunnan ja tanssin merkitykseen ja hyötyyn varhaiskasvatuksessa.

Opinnäytetyössämme käytämme termejä ”taito- ja taideaineet” sekä ”varhaiskasvatuksen eri ilmaisun muodot”. Tiedostamme ”aine” sanan liittämisen nykypäivänä enemmän aikuislähtöiseen opetukseen. Kokemuksemme on kuitenkin, että jokapäiväisessä varhaiskasvatuksen työelämässä termi ”taito- ja taideaineet” on edelleen käytössä ja usealle tutumpi tapa kuvata toimintaa, kuin varhaiskasvatussuunnitelman ”ilmaisun eri muodot”. Varhaiskasvatussuunnitelman mukaan ilmaisun eri muodot ovat lasten musiikillinen, kuvallinen sekä sanallinen ja kehollinen ilmaisu. (Opetushallitus 2018)

Opinnäytetyömme idea lähti liikkeelle yhteisestä kiinnostuksesta varhaiskasvatuksen kehittämiseen sekä taito- ja taideaineisiin. Keskustelimme pitkään omista kokemuksistamme työkentällä ja siitä, kuinka molemmille on jäänyt mielikuva resurssipulasta ja sen vaikutuksista erityisesti taideaineiden toteuttamiseen varhaiskasvatuksessa. Mielikuvamme resurssipulasta on muodostunut vuosien varrella työskentelystä sekä uutisotikoista. Tästä esimerkkinä vuonna 2018 uutisoitiin pääkaupunkiseudulla työskentelevän liki 800 epäpätevää varhaiskasvatuksen opettajaa vallitsevan resurssipulan takia (MTV Uutiset 2018), joten oppaamme voisi varmasti olla hyödyllinen myös heille, keneltä ei koulutustaustaa alalta löydy. Varhaiskasvatuksen tarkoituksena on mielestämme tukea ja kehittää lapsen kasvua ja kehitystä monipuolisella tavalla. Tästä lähti ajatus luoda opas, joka olisi helppolukuinen ja tukena niin uusille kuin vanhoillekin varhaiskasvattajille, jopa resurssipulan edessä.

Kumppaniksemme valikoitui Ankkalampi Päiväkodit Oy. Heidän kanssaan aloitimme työn luomalla kyselyn, joka lähetettiin Ankkalammen yksikköihin. Vastaajina toimi usean

heidän varhaiskasvatuksen yksikkönsä johtaja sekä työntekijä. Sitä kautta tarkoituksemme oli kartoittaa tämänhetkinen tarve oppaalle sekä saada tarkempaa kuvaa taitoja taideaineista kentältä. Lopputuloksena loimme oppaan, joka jaetaan päiväkoteihin sähköisessä muodossa. Näin opas on saatavilla kaikille päiväkodin työntekijöille sekä halutessaan myös vanhemmille.

2 Lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen

Vahva teoriapohja sekä erilaiset tutkimukset liittyen lapsen kehitykseen ja kasvuun luovat pohjan varhaiskasvatuksen pedagogiselle toiminnalle. Jean Piaget on jo vuonna 1953 tutkimuksessaan tuonut esille lapsen neljä eri kognitiivista kehitysvaihetta selittämään asteittain tapahtuvaa lapsen ajattelun kehitystä. Piaget on tuonut esille, että lapsilla ei ole synnystään perittyjä kykyjä, vaan kaikki omaksutaan ja opitaan omaa ympäristöään tutkimalla. Tästä syystä jokaisella lapsella on valmius reagoida ympäristöönsä ja sen tuomiin uusiin ärsykkeisiin. Toimintatavat alkavat vähitellen jäsentyä vuorovaikutuksessa fyysisen ympäristön sekä siinä toimivien ihmisten yhteisvaikutuksesta ja täten lapsi alkaa muodostaa itselleen pysyviä skeemoja, jotka muokkautuvat oppimisen mukana. Varhaiskasvatusikäiset lapset kuuluvat Piaget'n mukaan sensorimotoriseen (0–2-vuotiaat) sekä esioperationaaliseen (2–7-vuotiaat) vaiheeseen. (Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Nurmi, Pulkkinen & Ruoppila 2014)

Sensomotorisessa vaiheessa lapsi liikkuu aktiivisesti ympäristössään oman kehityksensä osaamisen mukaisesti esimerkiksi ryömimällä tai jo kävelemällä samalla tutkien sieltä löytyviä esineitä. Hän havainnoi ja käsittelee niitä muun muassa heiluttamalla, maistamalla sekä katselemalla. Sensomotorisessa vaiheessa toistoilla on erityinen oma merkityksensä, koska niiden avulla lapsi oppii ja kehittää itselleen skeemoja, eli toimintasarjoja. Leikkiessään helistimellä lapsi heiluttaa sitä aina uudestaan, koska muistaa siitä tulevan äänen ja haluaa kuulla sen uudestaan. Jollain toisella lelulla heiluttaminen ei tuotakaan haluttua tulosta, eli helisevää ääntä, jolloin lapsen on mukautettava käyttäytymistään ja näin oppia uusia tapoja toimia eri asioiden ja tilanteiden kanssa. Esioperationaalisessa vaiheessa viivästetty jäljittely mahdollistuu, eli lapsi on kehitykseltään kykenevä jäljittelemään kohteita, mitkä eivät ole enää fyysisesti läsnä ja ovat tämän silmien ulottumattomissa. Tällöin lapsille tulee mukaan kuvitteelliset leikit, kuten kotileikki sekä lääkärileikki. Seuraavaksi esitetty Piaget'n tutkimus on hyvä esimerkki todentamaan tähän ikäluokkaan kuuluvan lapsen kognitiivista ajattelua sekä kehitystä. Sen perusteella esioperationaalisessa vaiheessa lapsi ei ole vielä omaksunut nesteen määrän säily-

vyyttä. Väite on todistettu seuraavalla kokeella niin, että lapsen eteen on tuotu kaksi samankokoista lasia, mihin kaadettu saman verran nestettä ja tältä kysyessä lapsi on mukaillut sitä, että nestemäärä on sama. Toisen lasin neste on kaadettu pidempään ja kaapeampaan lasiin lapsen nähdessä prosessin kokonaisuudessaan mutta silti hän vastaa nestettä olevan enemmän pidemmässä lasissa, koska nesteen pinta ylettyy korkeammalle. Välitön havainto tilanteesta ohjaa lapsen ajattelua ja luokittelu ympäristön esi-
neistä tapahtuu vain yhtä ominaisuutta kerrallaan mielessään pitäen. (Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Nurmi, Pulkkinen & Ruoppila 2014)

Tarkastellessa psyykkistä sekä sosioemotionaalista kehitystä, voidaan nähdä niiden vaikutus muun muassa lapsen minäkuvan, itsetunnon, motivaation sekä tunnetaitojen osalu-
eisiin. Sosiaalinen tuki, sitoutuminen, hallinnan tunne sekä mielekkyyden ja normaaliuden kokeminen ovat edistämässä psyykkistä hyvinvointia. Psyykinen kehitykseen liit-
tyvät tekijät ovat mielenterveys sekä elämänhallinta ja -tyytyväisyys. Lapsen ymmärrys
itsestään erillisenä yksilönä kuuluu autonomian tavoitteisiin. Vuorovaikutus ympäristön
kanssa mahdollistaa lapsen minäkuvan muodostumisen ja hän on erityisen herkkä pa-
lautteelle, mikä koskee hänen kehoaan ja motorisia taitojaan. Tästä syystä kannustuk-
sella sekä ihailulla on suuri osa lapsen vahvan itsetunnon rakentumisessa. Vahva itse-
tunto on apuna epäonnistumisien sekä mielipahan tunteiden käsittelyssä. Pätevyys on
lapsen kokemus pystyvyydestään suorittaa oppimiaan taitoja. Se on tyytyväisyyden
tunne, minkä omaa kehitystasoaan vastaavat tehtävät ja ryhmän positiivinen ilmapiiri
mahdollistavat. Positiivinen sekä kannustava ilmapiiri kuuluu vahvasti myös sosiaaliseen
yhteenkuuluvuuteen, mikä on lapsen kokemus kuuluvuudestaan ryhmään tai perhee-
seensä. Jokaisen lapsen tulisi tuntea olevansa hyväksytty juuri omana itsenään ja päte-
väksi ryhmässä. Sosioemotionaalinen kehitys auttaa lasta itsensä sekä ihmissuhteiden
hallintaan ja ajan myötä tietoisuus hänestä itsestään kehittyy. Siihen liittyy myös vastuul-
linen päätöksenteko, vaikka osalla se saattaa ilmetä vasta lähemmäs aikuisikää. Kon-
taktin ottaminen toisiin, empatian kokeminen sekä yhteistyön tekeminen muiden kanssa
ovat yhdessä rakentamassa sosioemotionaalista pätevyyttä. Lapselle tulee antaa tilaa
ilmaista myös negatiiviset tunteensa, koska se kehittää hänen omaa tunteidensa tunnis-
tamista sekä niiden esille tuomista sanoin. Sosiaalisen kanssakäymisen normit ja vuo-
rovaikutuksen tavat omaksutaan ja opitaan yhdessä tunteiden ilmaisun kanssa, koska
se tehdään sosiaalisessa vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. 1–3-vuotias
osaa ilmaista itseään, mutta ei osaa ottaa toisia vielä huomioon. 4–6-vuotias taasen on
omaksunut empatian taidon ja hänen sosiaaliset taitonsa ovat alkaneet kehittyä eteen-
päin. Tässä iässä yksinkertaiset sääntöleikit astuvat kuvaan, koska vuorovaikutuselli-
suus mahdollistaa sosiaalisten taitojen oppimisen ja tällöin lapset alkavat muodostaa
keskenään ystävyysuhteita. (Sääkslahti 2018)

Perusrakenne ihmisen persoonallisuudelle muodostuu kolmen ensimmäisen ikävuoden kehityksen aikana. Sen muuttuminen ja kehittyminen jatkuu pitkin elämää, mutta tietynlainen kivijalka luodaan tässä vaiheessa pohjaksi myöhemmälle kehitykselle. Tämän kehitysvaiheen mukanaan tuomat ongelmat voivat seurata mukanaan aikuisiälle asti, jos sen kehityksessä on vakavia puutoksia. Tässä vaiheessa myös ymmärrys toisten ihmisten kanssa toimimisesta sekä oman käytöksensä kontrollointi ja omien mielialojensa säätely ovat lapselle mahdollisia oppia. Muiden mielialoihin viesteihin reagointi mahdollistuu myös samoihin aikoihin. Lapselle emotionaalisen ja sensitiivisyyden kannalta tärkeät hoitajat tulevat olla hänen kanssaan tiiviissä vuorovaikutuksessa omaksuakseen tämän kaiken. Depressiolla, itseluottamuksella sekä tavalla kohdella muita ihmisiä ja sitoutua pitkäaikaisiin ihmissuhteisiin uskotaan olevan yhteys varhaisiän hoivan kokemusten kanssa. Vauvan kokema hylkääminen on erilaista todelliseen hylkäämiseen verrattuna ja tästä syystä lapsena tapahtuneet hoivakokemukset ja niistä muodostuneet negatiiviset assosiaatiot voivat seurata mukana aikuisuuden mielenterveysongelmiin saakka. Samoin positiiviset hoivakokemukset vahvistavat ja tukevat lapsen hyvää itsetuottamusta sekä mielen tasapainoisuutta läpi elämän. (Keltikangas-Järvinen 2012) Lapsen oma yksilöllinen temperamentti alkaa tulla esille tilanteissa, missä lapsi joutuu pettymään. Nämä tilanteet ovat tyypillisimmin sellaisia, missä vanhempi joutuu kieltämään lapselta jotain hänen turvallisuuttaan ajatellen. Uhmaikä on tyypillinen ilmiö kaksivuotiaalla, ja se on tärkeässä osassa lapsen vahvan oman itsensä rakentamisessa. Kolmannella ikävuodella lapsen kykeneväisyys mukautumaan eri tilanteisiin kehittyy ja hänestä tulee yleensä rauhallisempi. Samalla hänen käsityksensä itsestään alkaa jäsentyä ja tätä myötä myös hänen ymmärryksensä omia kykyjään kohtaan selkeytyy. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2019)

Lapsen motorinen kehitysprosessi alkaa tahdonalaisen liikkumisen oppimisella ja sen jälkeisellä taitojen laadullisella kehityksellä. Motoriseen kehitykseen vaikuttaa lapsen geeniperimä, mutta siitäkin huolimatta ympäristön harjoittelumahdollisuuksilla on suuri vaikutuksensa motorisen taidon taitotason saavuttamisessa. Refleksit ovat lapselle synnynäisiä ja niiden tarkoitus on suojata vauvan jääminen henkiin. Voimakkaimmillaan nämä refleksit, kuten esimerkiksi imemisheijasteet sekä sukellusrefleksi, ovat noin 2-4 kuukauden ikäisenä. Neljännen kuukauden jälkeen vauvalle ilmaantuu seuraavat refleksit, joiden avulla hänellä on mahdollisuus oppia ominaiset tavat liikkumiseen. Nämä refleksit eivät poistu koskaan, toisin kuin vastasyntyneenä ilmaantuneet. Esimerkkejä pysyvistä refleksistä ovat pään oikaisuheijaste sekä eri suuntien (eteen, taakse, sivulle)

tasapainoheijasteet. Kun lapsen lihaksen vahvistuvat ja hermosto kehittyy, niin hän monien yritysten sekä epäonnistumisien kautta oppii tahdonalaista liikkumista, kuten konttaamista, seisomaan nousemista sekä ensimmäisiä askeleita. Tahdonalaiset liikkeet eli motoriset taidot voidaan jakaa tasapaino- liikkumis- sekä välineenkäsittelytaitoihin. Motoriset perustaidot ovat yhdistelmiä eri taidoista selviytyäkseen itsenäisesti arkielämän motoriikkaa vaativista tehtävistä sekä haasteista. Näihin lukeutuu käveleminen, juokseminen, heittäminen, kiinni ottaminen, hyppääminen ja lyöntiliike. 1–2-vuotias lapsi liikuttelee paljon esineitä muun muassa työntämisen, keräämisen sekä heittämisen muodossa. Tarjoamalla lapselle erilaisista materiaaleista tehtyjä esineitä eri kokoisina mahdollistaa tämän karkeamotoristen käsittelytaitojen kehittymistä. 3–5-vuotiaalle on tullut mukaan hyppimisen harjoittelu ja samalla oman tasapainonsa rajojen kokeilu. Hänen kykynsä kehittyvät nopeaa tahtia, jos saa mahdollisuuden kokeilla ja harjoitella erilaisilla liikuntavälineillä. (Sääkslahti 2018)

3 Varhaiskasvatuksen monet ilmaisun muodot

Nykyinen varhaiskasvatussuunnitelma laadittiin 2018 ja astui voimaan vuoden 2019 alusta. “Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on kansallinen normi. Paikalliset suunnitelmat velvoittavat varhaiskasvatuksen henkilöstöä sitoutumaan varhaiskasvatukseen sekä perusteiden arvoperustan, tavoitteiden ja sisältöjen mukaiseen toimintaan niin päiväkodeissa, perhepäivähoidossa kuin avoimessa varhaiskasvatuksessa.” (Opetushallitus 2018)

Taito- ja taideaineet näkyvät varhaiskasvatussuunnitelmassa ilmaisun monissa muodoissa. Nämä ovat eritelty suunnitelmassa lasten musiikilliseen, kuvalliseen sekä sanalliseen ja keholliseen ilmaisuun. Nämä peilaavat myös selkeästi valitsemiamme taidekasvatuksen osa-alueita; musiikki, taide, draama, liikunta ja tanssi. Varhaiskasvatussuunnitelmassa taito- ja taideaineiden sisällöstä puhutaan seuraavanlaisesti: “Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tavoitteellisesti tukea lasten musiikillisen, kuvallisen sekä sanallisen ja kehollisen ilmaisun kehittymistä sekä tutustuttaa heitä eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön. Lasten ilmaisulle on luonteenomaista kokonaisvaltaisuus ja ilmaisun eri muotojen luova yhdisteleminen.” (Opetushallitus 2018) Varhaiskasvatussuunnitelman mukaan edellä mainitut ilmaisun eri muodot edistävät lasten oppimisedellytyksiä, sosiaalisia taitoja ja myönteistä minäkuvaa sekä valmiuksia ymmärtää ja jäsentää ympäröivää maailmaa.

Taito- ja taideaineilla tarkoitamme opinnäytetyössämme kaikkea varhaiskasvatuksessa tehtäviä ilmaisun eri muotoja, eli taide-, musiikki-, draama- ja liikuntakasvatusta. Liikuntakasvatukseen olemme myös liittäneet tanssin. Varsinaista selitettä käsitteelle “taito- ja taideaineista” tai varhaiskasvatussuunnitelmassa mainituille “ilmaisun monille muodoille” ei ole, jolloin jokainen alan ammattilainen toimii näiden ohjeiden puitteissa kokemallaan tavalla. Tutkimme varhaiskasvatussuunnitelmaa sekä -lakia, mutta emme löytäneet kummastakaan tarkkoja kriteerejä tai määriä siitä, kuinka paljon varhaiskasvatuksen täytyy sisältää lasta musiikillisen, kuvallisen sekä sanallisen ja kehollisen ilmaisun kehittymistä tukevaa opetusta. Näyttäisi, että jokainen varhaiskasvatuksen yksikkö on vapaa luomaan oman varhaiskasvatussuunnitelman resurssiensa mukaisesti. Tämä johtaa mielestämme helposti nykyiseen tilanteeseen, jolloin taito- ja taideaineiden opetus varhaiskasvatuksessa ilmenee eniten ja rikkaimmin, silloin kun työryhmän osana on henkilö tai henkilöitä, joilla on erityistä mielenkiintoa sekä osaamista näiden toimintojen järjestämiseen. Mikäli yksikön toimintaa arvioidaan riittävän taito ja taideaineiden järjestämisen kannalta, mihin toiminnan laatua ja määrää voidaan oikein verrata? Jos varhaiskasvatussuunnitelma sekä -laki ei anna tarkkoja kriteereitä lapsen ilmaisua tukevalle opetukselle, voidaan helposti resurssien puutteen varjolla opetusta vähentää jatkuvasti.

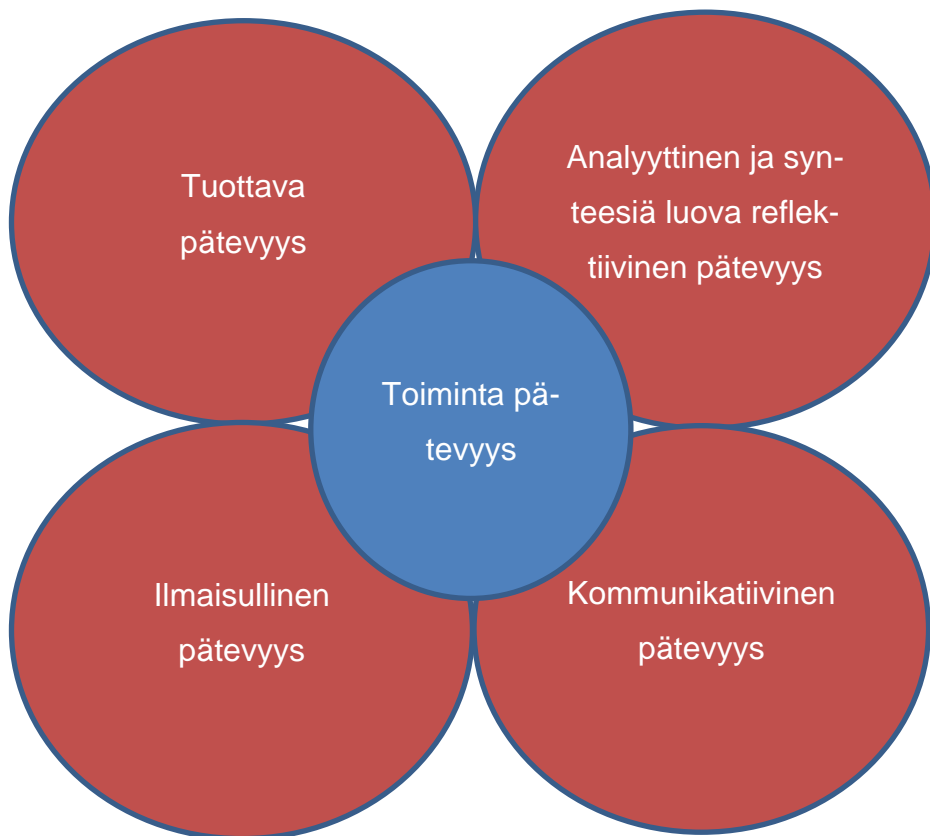
4 Varhaiskasvattajan sosiaalipedagoginen osaaminen

Metropolia ammattikorkeakoulun opinnäytetöiden tarkoituksena on osoittaa käytännön asiantuntijaosaamisen soveltamistaito sekä -tietämys omista ammattiopinnoistaan. Koulutuksen ydinosaamisalueet ja valmiudet käytännön asiantuntijatehtäviin ovat vahvasti kytkeytyneet opinnäytetöihin. (Metropolia 2019) Tästä syystä opinnäytetyössä esitetty tutkimustieto ja tuote on pääsääntöisesti tarkoitettu sosiaalialan tutkinto-ohjelman opiskelijoiden käyttöön. Vaikka varhaiskasvatuksen kentällä työskentelee myös kandidatti- ja maisteritasoisia opettajia sekä ammattikoulun lähi- ja lastenhoitajia, niin olemme oman osaamisemme mukaan rajanneet opinnäytetyön kohderyhmän pelkäämään sosionomipohjaisille varhaiskasvatuksen opettajille. Oppaan olemme kuitenkin suunnitelleet kaikille alan ammattilaisille, sijaisille sekä vanhemmille, koska sen sisältämä tutkimus- ja teorian tietoa voi koulutustaustatta huolimatta aina hyödyntää. Sosionomin ammattiosaamista voidaan tarkastella sosiaalipedagogisen viitekehyksen kautta.

Varhaiskasvatusikäisten lasten fyysisen, motorisen, kognitiivisen, kielellisen, emotionaalisen, sosiaalisen sekä ilmaisullisen kasvun ja kehityksen huomattavat askeleet ovat näkyvissä jokapäiväisessä arjessa. Koulumaisuus ja kognitiivisen oppimisen painotus eivät kuulu varhaiskasvatuksen periaatteisiin, vaan pyrkimys on tukea kokonaisvaltaista

lapsen kasvua ja kehitystä, mikä on luonnollista sosiaalipedagogiikan työtöteeseen. Jos keskitytään pelkästään lapsen kognitiiviseen kehitykseen, suljetaan vahingossa silmämme muulta kasvun ja kehityksen osa-alueilta. Leikki, luova toiminta ja uusien asioiden tutkiminen ovat luontaisia toimintatapoja lähtökohdiksi oppimiseen ja kasvuun. Varhaiskasvattajan ja lapsen suhteen vahvan pohjan rakentuminen vahvistuu sosiaalipedagogisella työtöteellä, missä toteutuu sekä lapsen yksilöllisen kohtaamisen että periaatteet yhteisön jäsenenä kasvamisena. (Nivala & Ryyänen 2019)

Sosionomin sosiaalipedagogista ammattipätevyyttä tarkasteltaessa voidaan käyttää Ben Madsenin kukkaa (1995). Tämän sosiaalipedagogisen ammatillisuuden kompetenssimallin avulla otetaan esille tutkijan ja kehittäjän näkökulma, mitä käytetään oman ammatillisen toimintansa reflektoinnissa. Oppijan tulee irrottautua arkipäivän konkretiasta oman analyysin teettämiseksi. Madsenin kukkan terälehdet muodostavat yhdessä toimintapätevyyden kokonaisuuden, joka koostuu sosiaalipedagogiikkaan suuntautuneen ammattilaisen eri pätevyysalueista. Toimintapätevyydessä eri pätevyysalueet voivat painottua henkilön omien persoonallisten vahvuuksien mukaan. (Ranne & Rouhiainen-Valo 2005)

Kuva 1. Sosiaalipedagogiikan asiantuntijan pätevyysalueet Madsenin mukaan (Madsen, 1995)

Ilmaisullisen pätevyyden terälehdellä tarkoitetaan taiteen (tässä tapauksessa draaman, musiikin, luovan liikunnan, ja kuvallisen ilmaisun) sekä sanallisen viestinnän avulla tapahtuvaa toisen asemaan asettumista. Toimintapätevyyden esteettinen ja emotionaalinen ulottuvuus on edustettu ilmaisullisen pätevyyden kautta. Laihon tekemän tutkimuksen mukaan yhteisöllisyys koetaan kuuluvan vahvasti tähän pätevyyteen. Organisointi- sekä suunnittelukyky mahdollistaa ympäristön luovaa muokkaamista tuottavan pätevyyden avulla. Innovatiivisuus ja ongelmanratkaisukyky arkipäivän tilanteista kuuluvat myös työntekijän osaamiseen. Erilaisia menetelmiä ja työvälineitä käyttäen ympäristöä muokataan luovasti ja työtä kehitetään. (Laiho 2005.)

Toiminnan jäsentäminen sekä uusien toimintakäytäntöjen luominen omien johtopäätöstenä perusteella kuuluu analyttiseen ja synteesiä luovan pätevyyden terälehteen. Tämä mahdollistaa arkitiedon ja teoreettisen tiedon yhdistämisen ja kehittämisen, koska työtä tarkastellaan tutkijan ja kehittäjän näkökulmasta. Luottamuksellisten vuorovaikutussuhteiden luominen sekä sosiaalisen toiminnan organisointi taasen ovat kommunikatiivisen pätevyyden osaamisalaa. Yhteiskunnan normit ja niistä sopiminen perustuvat eettisesti hyväksytyyn sosiaaliseen toimintaan. (Laiho 2005.)

5 Taito- ja taideaineiden hyödyt, eriteltynä eri osa-alueisiin

5.1 Musiikki

Musiikki osana varhaiskasvatusta vahvistaa esimerkiksi kuuntelemisen kautta empatiataitojen kehitystä sekä rytmitaju on osallisena monien taidollisten valmiuksien kehittymisessä, kuten luku- ja kirjoitustaidon oppimisessa. Musiikki ja sen opetus saattaa myös auttaa erityyppisten kehityshäiriöiden diagnosoinnissa ja hoidossa. Vaikka näiden hoidoissa usein keskitytään musiikkiterapiaan, myös varhaisiän musiikkikasvatus voi auttaa, esimerkiksi auditiivisesta hahmotusviiveistä kärsivää lasta ennen kouluikää. Musiikkilista hahmotuskykyä voidaan kehittää pitkin elämää ja erityisesti varhaiskasvatuksessa, sillä se edesauttaa lukemaan oppimista sekä opitun jäsentämistä. (Lindeberg-Piironen 2017)

Monet tutkimukset osoittavat, että lapsen aivotoiminta hyötyy musiikillisesta toiminnasta. Usean aivotutkijat todentavat, että jo vauvaikäisellä lapsella on valmiuksia musiikin käsittelyyn. Musiikkikasvatuksessa vaikutukset sitoutuvat usein ihmisen omaan kokemukseen. Näiden vuoksi, jos tavoitteenamme on auttaa lasta kasvamaan itseään ilmaiseksi, kuuntelutaitoiseksi ja sosiaaliseksi aikuiseksi, on meidän opettajina ja aikuisina

annettava siihen peilaava malli. Kuuntelu on vuorovaikutusta, jossa toiselle annetaan tilaa puhua. Se, että toinen kuuntelee mitä sinulla on sanottavana, edellyttää vuorollasi toisen kuuntelua. Nämä ovat mahdollisia seikkoja minkä vuoksi tutkimuksissa on todettu pitkäkestoisella musiikkikasvatuksella olevan yhteys lapsen empatiataitojen kehittymiseen. (Lindeberg-Piironen 2017)

Muita musiikkikasvatuksen hyötyjä ovat myös rytmin kehitys. Rytmittäjä onkin osallisena monen taidollisten valmiuksien kehittymisessä, kuten luku ja kirjoitustaidon oppimisessa. Myös musiikillisten äänien erojen havaitseminen valmentaa lasta sikiö- ja vauvaiästä alkaen äänien erottelun, äidinkielen havaitsemiseen, sanojen oppimiseen, tavujen hahmottamiseen sekä vieraiden kielten ymmärtämiseen ja lausumiseen. Koska musiikki on myös liikettä ajassa, se haastaa lasta myös keskittymään edistäen näin keskittymis- ja tarkkaavaisuuskyvyn kehitystä. (Lindeberg-Piironen 2017)

Teoksessaan 'Music 3-5' (2009) Susan Young kirjoittaa erityisesti musiikkikasvatuksesta. Hän kirjoittaa myös, kuinka oppimisen ymmärretään olevan aktiivinen prosessi ymmärryksen rakentamiseksi siitä, mitä kaikki osallistuvat tuovat ja antavat. Oppiminen muodostuu aktiivisesti kaikista lähteistä ympärillä. Erityisesti lapset keräävät jatkuvasti tietoa jokaisesta mahdollisuudesta ja yrittävän tämän kautta ymmärtää kokonaisuutta paremmin. Aikuinen voi tukea lasta tässä oppimisen ja ymmärtämisen prosessissa, auttamalla lasta järjestämään nämä 'tiedonmuruset', jotta he pystyisivät luomaan kokonaisvaltaisemman kuvan kaikesta ympärillään tapahtuvasta. Susan Young kirjoittaa myös, kuinka luovuus voi ilmetä yllättävästi, odottamattomassa paikassa tai tilanteessa. Mikäli aikuinen tekee oppimistilanteista liian strukturoituja, saattaa se rajoittaa lasten mielikuvitusta ja luovuutta. Musiikkikasvatuksessa kohteena on usein tietty saavutus, esimerkiksi uuden laulun opettelu, mutta musiikkikasvatuksessa mahdollisuuksia löytyy myös. Harjoittelemalla 'yhteisrakentamista' tai 'jaettua musiikillista ajattelua' voidaan antaa mahdollisuus musiikille ja sen luomiselle päätyä suuntaan, josta ei ollut ennen sovittu. Näin muodostuu niin sanottua luova musisointi. (Young 2009)

Musiikki on jotain, jota luodaan ihmisten kesken, ja näin siitä tulee jaettu ja ilmeikäs kokemus. Lapset eivät usein nosta esille ideoitaan, jotka muodostuvat yksinäisin mielin, vaan he osallistuvat musiikin luomiseen yhtymällä yhteiseen kokemukseen, jossa he omaksuvat musiikin jakamisen taidon mielikuvituksen ja luovuuden avulla. (Young 2009) Young viittaa myös tutkimuksiin, joissa on opittu, että lapset ovat erityisen motivoituneita luomaan musiikkia; heillä on potentiaalia ja perustavanlaatuinen kyky havaita ja luoda

musiikkikokonaisuuksia tai pieniä rakenteita, kuunnella havainnollisesti ja liittyä musiikillisesti muiden kanssa toimimiseen. Lapsen musiikillisuutta on parasta ajatella musiikkipotentialina, joka kiinnittyy kaikkiin mahdollisiin musiikillisiin toimintoihin ja kiinnostuksen kohteisiin sekä sisäistää sen innokkaasti ja aktiivisesti, jota se tekee syntymästä lähtien. Lapset hyödyntävät kaiken; oman äänensä ja vartalonsa, leikkikalut ympärillään, ystävät, perheenjäsenet jne. Heidän musiikkinsa kumpuaa muiden ihmisten kanssa tehtävistä kanssakäymisistä, kääntäen mahdollisuudet aktiiviseen musiikkiin, jota he voivat soittaa ja tutkia. (Young 2009)

Viimeisenä halusimme nostaa esille otteet teoksesta 'Musiikkikasvatus' (2009). Teoksessa Louhivuori kirjoittaa seuraavanlaisesti: "Varhaisiän musiikkikasvatuksen rikkaus on nimenomaan siinä, että monen erilaisista taustoista tulevien oppijoiden erilaiset taidot ja tiedot voidaan hyödyntää rikkaana ja värikkäänä kokonaisuutena, tarjoten jokaiselle oppijalle mahdollisuus osallistua musisointiin omista taidoista lähtien". Teoksessa myös Kaarina Marjainen nostaa esille musiikissa onnistumisen kokemukset ja kuinka ne "syntyvät usein pitkäjänteisen työskentelyn seurauksena ja ne kasvattavat oppilaan uskoa omaan kykyihinsä."

5.2 Taide

Kun puhutaan kuvataiteellisesta toiminnasta lasten kanssa, tarkoitetaan heidän tulkin- taansa taiteesta sekä kuvataiteellisia töitä, mitkä ovat lasten itsensä tuottamia. Varhais- kasvattajalta vaaditaan avointa sekä ennakkoluulotonta mieltä, jotta monipuolinen tai- teellinen toiminta ja sen suunnittelu toteutuu. Lapsen lähtökohta oman suhteen luomi- seen taiteeseen on parempi, jos hänen varhaiskasvattajansa on tunnistanut omat näke- myksensä aiheesta etukäteen. Taiteen käsitettä pidetään hyvin avoimena, joten siksi sen kaiken kattava määritelmä onkin lähes mahdotonta tehdä. Eri ajalla sekä kulttuurilla on omat määritelmänsä taiteelle, koska painotukset taiteessa ovat vaihdelleet. Lasten kanssa taidekasvatus voi olla esimerkiksi piirustusten, maalausten, muovailujen, veis- tosten, installaatioiden, valokuvien, videokuvien sekä animaatioiden luomista. Vaihtoeh- toja ja taiteen muotoja menetelmiksi on siis monenlaisia puhumattakaan erilaisista ma- teriaaleista sekä välineistä. Tämän takia taidekasvatus voi olla erittäin monipuolista ke- hittäen monia eri taitoja varhaiskasvatusikäisillä lapsilla. (Rusanen, Kuusela, Rinta- korpi & Torkki 2014: 12-14)

Eri kansojen perinteiden ja kulttuurin kunnioitusta on painotettu YK:n Lasten oikeuksien sopimuksessa (1991). Kulttuurin yksiselitteinen määrittäminen on mahdotonta, mutta

kahdenlaista jäsentämistä on käytetty sen selittämiseen. Kulttuuri on suppeasti nähtynä vain taiteellista toimintaa, mutta laajasti se käsittää myös ihmisen elintavat, perinteet, arvojärjestelmät ja vakaumukset. Eli myös emotionaaliset, älylliset, aineelliset sekä henkiset ominaisuudet liittyvät kulttuurin käsitteeseen. Lasten oikeuksien sopimuksessa on määritelty kolme eri ulottuvuutta, jotka liittyvät lapsen oikeuteen kulttuurin nauttimisesta. Ensimmäisessä ulottuvuudessa viitataan siihen, että lapsella on oikeus osuuteensa yhteiskunnan aineellisista voimavaroista, tämän kuuluessa kulttuurisiin perusoikeuksiin. Varhaiskasvatuksen toiminta on tässä avainasemassa sen toteuttamisessa, koska se tavoittaa suurimman osan lapsista. Toinen ulottuvuus käsittelee sitä, että lapsella on oikeus ilmaista näkemyksensä asioissa, jotka koskevat häntä ja oikeus ilmaista mielipiteensä. Tämä voi toteutua taiteen keinoin, jolloin lapsen kehityksen ja iän mukaan lukien varhaiskasvatuksen taidetoiminnassa se mahdollistaa lapsen oikeuden tulla kuulluksi. Merkityksellisten asioiden esilletuominen sekä aloitteiden teko mahdollistuu taiteellisen toiminnan kautta. Kolmannessa ulottuvuudessa tuodaan esille se, kuinka lasta voidaan taiteellisen toiminnan avulla suojella heille kohdistuvalta markkinoinnilta, joka voi olla vaaraksi hänen terveydelleen. Tämä liittyy lapsen oikeuteen turvattuun elämään sekä suojeluun. Lapsi voi taiteen ilmaisun avulla oppia markkinoinnin sekä kaupallisen toiminnan yrittämistä vaikuttaa häneen. (Rusanen, Kuusela, Rintakorpi & Torkki 2014: 20-21)

Kun mietitään taidekasvatuksen keskeisiä tavoitteita, kuuluvat ihmiseksi kasvaminen vuorovaikutuksessa, joka koostuu inhimillisestä ja taiteellisesta näkökulmasta sekä osalliseksi tuleminen. Nyt on ilmaisun aika- oppaassa mainitaan varhaiskasvatuksen opettajan roolin tärkeys tämän ollessa mitä luultavammin ensimmäinen sekä ainut lapsen taidekasvattaja. Uudet kulttuurit voidaan kokea mielenkiintoisina tutustumiskohteina ja rikautena varhaiskasvatuksen opettajan johdolla. Lapsen ymmärrys kasvaa uusiin mitta-suhteisiin moninaisuuden sekä sivistyksellisen tiedon kannalta, kun hän tutustuu muiden kulttuurien taiteeseen. (Ruokonen 2020) Taidekasvatuksella edistetään lapsen kasvua yhteiskunnan jäseneksi ja vastuulliseksi ihmiseksi. Hänen oma tuotoksensa taiteessa heijastaa häntä itseään ja näin ollen toiminta rakentaa lapsen identiteettiä. Se on sanaton keino ilmaista käsityksensä itsestään ja kertoa omista tunteistaan ja kokemuksistaan. Pelkojen ja turhautumisten käsittely on varhaiskasvatusikäiselle lapselle helpompaa taiteen kautta, kun ei osaa vielä välttämättä sanoittaa niitä tai reflektoida niitä muuten itse. Omien tunteiden purkamisessa lapsi tarvitsee aikuista ja tämän vuoksi varhaiskasvattajan on oltava lapsen luona purkamassa taiteen tuotoksen antia. (Rusanen, Kuusela, Rintakorpi & Torkki 2014: 40-43) Lapsi havainnoi ympäristöään luomalla järjestystä taiteen muodossa samalla kognitiivista kehitystään edistäen. Omien tuotostensa avulla he tuovat esille itselleen merkitykselliset ja tärkeät asiat sekä sen, mitä tietävät ympäröivästä

maailmasta. Tällöin he kopioivat olemassa olevaa todellisuutta, missä tarvitaan kognitiivista taidoista keskittymistä, valintojen sekä päätösten tekemistä ja suunnittelua sekä organisointia. Tarkkaavaisuus ja ongelmanratkaisu liittyvät myös taitoihin, joita tarvitaan ja jotka kehittyvät taiteellisen ilmaisun myötä.

Nyt on ilmaisun aika- oppaassa (Ruokonen 2020) mainitaan varhaiskasvatuksen opettajan roolin tärkeys tämän ollessa mitä luultavammin ensimmäinen sekä ainut lapsen taidekasvattaja. Uudet kulttuurit voidaan kokea mielenkiintoisina tutustumiskohteina ja rikkautena varhaiskasvatuksen opettajan johdolla. Lapsen ymmärrys kasvaa uusiin mitasuhteisiin moninaisuuden sekä sivistyksellisen tiedon kannalta, kun hän tutustuu muiden kulttuurien taiteeseen. Havainnointi ja läsnäolo mahdollistavat taidepedagogiikan onnistumisen, kun varhaiskasvattaja voi näin tunnistaa lapsen kehitykselliset tarpeet ja auttaa häntä tämän lähikehityksen vyöhykkeellä taiteellisessa toiminnassa.

Taiteellisen toiminnan voisi sanoa kehittävän hyvää elämää ja sen hallintaa, koska se edistää lasten fyysisten, sosiaalisten, kognitiivisten ja emotionaalisten vahvuuksien ja taitojen kehittymistä. Itseluottamuksen, mielikuvituksen ja minäpystyvyyden tunne edistyvät taiteellisen toiminnan kautta, kuten myös rikas oppimisympäristö, missä jokainen lapselle on luotu mahdollisuus taiteelliseen kokemukseen ja ilmaisuun sekä tilaa näille. Varhaiskasvatuksen opettajalla on pedagoginen vastuu antaa lapsille mahdollisuus yhdenvertaiseen taiteeseen tutustumiseen. Ammatillisena tulee ymmärtää myös antaa lapselle omaehtoinen tila toimia sekä turvallinen ja moniaistillinen ympäristö taiteen harjoittamiselle. (Ruokonen 2020)

5.3 Draama

Draamakasvatus osana varhaiskasvatusta on oiva tapa edistää lasten suvaitsevaisuutta, kansalaisaktiivisuutta, kouluviihtyvyyttä ja ongelmanratkaisutaitoja. Draamamenetelmät ovat tehokkaita keinoja opetuksessa, sillä ne aktivoivat tunteita, muistoja sekä koko kehoa. Opetustapahtumat muuttuvat mielekkäämmäksi, kun yhdessä voidaan eläytyä kokemukselliseen oppimiseen. Draamamenetelmien kautta opitaan myös sosiaalisia taitoja, ongelmanratkaisutaitoja sekä ryhmässä toimimista. Draamakasvatuksella voidaankin luonnollisella tavalla myös tukea lasten itsetuntemuksen kehitystä sekä itseluottamuksen kasvamista ja näiden kautta vaikuttaa positiivisesti viihtyvyyteen ja aktiivisuuteen varhaiskasvatuksessa sekä koulussa. Opetuksen tukemisen kannalta draama tukee kokonaisuuksien hahmottamista sekä asioiden välisten yhteyksien hahmottamista ja tarinallista oppimista. (Piekkari 2016)

Tärkeä osa draamakasvatuksen hyötyjä on kyky erottaa realiteetti kuvitteellisesta ja sen kyvyn edistäminen. Draamakasvatuksen erityinen oppimispotentiaali onkin siinä, että se harjoittaa esteettistä kahdentumista. (Hendy & Toon 2001.) Esteettisellä kahdentumisella tarkoitetaan kykyä toimia kahdessa todellisuudessa, todellisessa sekä kuvitteellisessa. Näin kahden näkökulman välille syntyy potentiaalinen tila, jolla tarkoitetaan lapsen ulkoisen maailman ja sisäisen maailman välistä tilaa. Potentiaalisessa tilassa lapsi voi luoda kumpaakin todellisuutta yhdistäen oman elämänsä kannalta tärkeitä uusia merkityksiä ja oppia uutta. Osa näistä merkityksistä saattaa näin transformoitua lapsen omaan toimintaan. Kun lapsi kykenee harjoittamaan eettistä kahdentumista, hänellä on valmiudet sen kautta tarkastella sekä käsitellä omaa suhdettaan toisiin lapsiin, aikuisiin sekä ympäröivään maailmaan. Välineenään hän käyttää silloin omaa kehittyvää ajatteluaan, kehollisuuttaan ja kieltä, jolla hän voi käsitellä kokemuksiaan ja asioiden merkityksiä. Kokonaisuutena draamakasvatus tukee lapsille tyypillistä kokonaisvaltaista oppimista. (Toivanen 2014)

5.4 Liikunta ja tanssi

Varhaiskasvatuslain mukaan monipuolisen liikunnallisen toiminnan järjestäminen kuuluu varhaiskasvatuksen tavoitteisiin. Liikuntatuokioiden tulee olla pedagogisella työotteella suunniteltuja ja lapsiryhmän kehityksen sekä heidän osaamistasonsa huomioon ottaen (Varhaiskasvatuslaki 2018/540 3 §). Päiväkodissa tapahtuva liikunta ei kuitenkaan rajoitu pelkästään varhaiskasvatuksen opettajan pitämään tuokioon, vaan se sisältää myös kaiken aktiivisen sekä fyysisen leikin sekä päivän ulkoilutilanteet, missä lapset saavat päättää tekemisestään ilman ohjausta. Liikkuessaan lapsen motoriset taidot saavat mahdollisuuden kehittyä, joka mahdollistaa myös hänen terveytensä, toimintakykynsä sekä hyvinvointinsa edistymisen. Sosiaalisen syrjäytymisen uhka vähenee liikkumisen ja siitä kehittyvien hyvien motoristen taitojen myötä. Tämä parantaa myös lapsen edellytyksiä oppimiseen sekä tuo lapsen kehityksen edistymisen kannalta oleellisia positiivisen kokemuksen tunteita. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016)

Varhaiskasvatusikäinen lapsi tarvitsee päivittäistä liikuntaa oman kasvunsa ja kehityksensä tueksi. Normaali ja terve fyysinen kasvu sekä kehitys turvataan riittävällä liikkumisella, mikä on suositusten mukaan kolme tuntia päivässä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016). Päiväkotipäivän tulisi sisällyttää tästä määrästä kaksi kolmasosaa, ja loput kotona tai mahdollisissa harrastuksissa. (Likes 2019). Lapsen kehitykseen kuuluu omaan kehoonsa ja itseensä sekä ympäröivään maailmaan ja toisiin ihmisiin tutustuminen (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016). Elämäntapa liikunnan ja liikkumisen vakiintuu lapsella jo

varhain, jopa kolmevuotiaana. Liikkumisen rajoittamisen tai edistämisen mahdollistavat lapsen elämän ympärillä olevat ihmiset, joten heillä on suurin vaikutus siihen, onko lapsen arki tulevaisuudessa aktiivista vai passiivista. Tästä syystä monipuoliset oppimisympäristöt sekä liikunta ovat tärkeitä toteuttaa varhaiskasvatuksen viikko-ohjelmassa säännöllisesti, koska lapsen liikkumisen tapahtuminen on aikuisen vastuulla. (Likes 2019.) Varhaiskasvattajan on myös reflektoitava omaa suhtautumistaan liikuntaan ja siihen, kuinka puhuu lapsille aiheesta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016.)

Sääkslahti (2018) on ottanut esille, että tuoreimmissa tutkimuksissa on huomattu, että päiväkodissa lapset saattavat olla jopa yli puolet ajasta täysin fyysisesti passiivisia tai istumassa paikoillaan. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, ettei asiaan voisi tulla muutosta. Päiväkodin käytänteitä muuttamalla voi saada lapsista päivän aikana aktiivisempia. Käytänteitä olisi tärkeä muuttaa, jotta lapset saisivat mahdollisuuden tyydyttää päivittäisen liikunnan tarvetta ja että pääsisi opettajien sekä hoitajien avulla saavuttamaan fyysisen aktiivisuuden päivittäisen minimimäärän. Yhdeksi ratkaisuksi on ehdotettu ulkoilujen porrastamista, koska se voi lisätä lapsen mahdollisuutta käyttää enemmän tilaa ja näin ollen päästä käyttämään fyysistä aktiivisuuttaan enemmän ja monipuolisemmin. Pihavälineet ja telineet ovat todella suosittuja päiväkotilasten keskuudessa, ja niihin muodostuu usein ulkoilujen aikana suuri jono, jolloin odottamassa olevat lapset istuvat tai seisovat paikallaan odottaen omaa vuoroaan. Jos ulkoilua olisi porrastettu, pääsisi yhä useampi lapsi haluamalleen telineelle ja tämä näin ollen lisäisi fyysisen aktiivisuuden määrää. Myös päiväkodin sisätiloihin on mahdollista lisätä liikuntaa oppimisympäristöä muokkaamalla. Esimerkiksi erilaiset tarroituslattiat tai seinässä on todettu lisäävän lasten liikkuvuutta päivän aikana. Lattian muodostettu hyppyrudukko tai tasapainotteluviivat innostavat lapsia liikkumaan siirtymätilanteissa, kuten esimerkiksi eteisestä wc-tiloihin ryhmänä liikkuminen. (Likes 2018.) Sääkslahti antoi myös teoksessaan konkreettisia esimerkkejä, kuinka erilaisin tavoin liikuntaan liittyviä asioita voi käsitellä päiväkodin henkilökunnan tai lasten vanhempien kanssa, jotta liikunnan ja sen pedagogisuuden laatu on taattu. Muutama esimerkki näistä on aamupalaverissa kasvattajien yhdessä suunnittelema liikuntatehtävä, missä lapset pääsevät käyttämään kolmea erilaista motorista taitoa (tasapaino- liikkumis- ja käsittelytaito) sekä lapsen liikkumisen valokuvaus tai videointi viikon ajan, josta kerätään oma kansio pedagogisessa tarkoituksessa ja mitä voitaisiin käyttää varhaiskasvatussuunnitelman keskustelussa yhdessä vanhempien kanssa. Muuten Sääkslahti on painottanut esimerkeissään lapsen laadukasta havainnointia sekä henkilökunnan tietämyksen ja teoriapohjan lisäämistä kirjallisuuden lukemisen avulla yhteisissä lukupiireissä.

Yksi ihmisen olennaisimmista tavoista ilmaista itseään on tanssi ja varsinkin varhaiskasvatuksen maailmassa lapset saavat sen avulla uniikin tavan kommunikointiin toistensa sekä varhaiskasvattajien kanssa. Päätimme ottaa liikunnan osa-alueesta tanssin erityiseen tarkasteluun, koska lajin monipuolisuus sekä hyötyjen määrä lapsille on erittäin suuri ja sopii loistavana esimerkkinä lasten liikunnallisen toiminnan toteuttamiseen. Tanssi on erinomainen esimerkki, kun halutaan todistaa taide- ja taitoaineiden hyödyllisyydestä lapsen kehityksen kannalta, koska sen lista on pitkä. Sen harjoittaminen on yksinkertaista ja helppoa, kun ainoaksi harrastevalineeksi tarvitsee oman kehonsa sekä tilan, missä on mahdollisuuksia liikkua vapaasti. (Paine 2014) Tanssin voi luokitella luovan liikunnan kategoriaan, missä toimintaa ohjaava varhaiskasvattaja ei perusta sitä hänen mallinsa jäljittelyyn. Tässä on mahdollisuus sellaisen pedagogiikan lähestymistapaan, missä lapsen ja varhaiskasvattajan roolit, "oppilas ja opettaja", sekoittuvat, ja aikuisella on mahdollisuus oppia lapselta jäljittelemällä häntä. Opettamisen perinteisessä merkityksessään voisi sanoa olevan väärä sana tähän yhteyteen, koska tämän sijaan luovaa liikuntaa toteutetaan ja luodaan yhdessä lasten kanssa. Luovan prosessin lähtökohtana toimii lapsen oma kokemusmaailma ja näkyväksi muille lapsille sekä aikuisille hän tekee sen luomalla omaa kulttuuriaan, eli toteuttamalla itseään taiteellisesti. Varhaiskasvatuksen tanssillinen toiminta on siis kaikkien siihen osallistuvien yhteistä kulttuurista toimintaa, missä lapsella oppijana on aktiivinen rooli. Lapsi nähdään kulttuuriselle näkökulmalle ominaisesti aktiivisena ja taitavana pelkän pedagogisen ja sosiaalis-tavan toiminnan kohteena. Näin lapsi nähdään toiminnassa subjektina, eikä objektina. (Anttila 2016)

Tanssi on sanoja tehokkaampaa ilmaisua, koska ihmisluonne tulkitsee ensin toisen kehonkieltä ja sitten vasta sanomisia. Tanssin avulla lapsen luova ajattelu sekä toiminta kehittyy. Tanssi on hyödyllinen ilmaisun muoto myös muiden taiteen alojen kannalta, koska se antaa mahdollisuuksia arvostaa ja toimia yhdessä niiden kanssa. Esimerkiksi musiikki on vahvasti läsnä tanssin ja liikehtelemisen kanssa antaen yhdessä inspiraation omaan taiteelliseen ilmaisuun. Myös moni teatteriesitys pitää sisällään tanssinumeroita täydentäen näytelmän juonta entistä taiteellisemmaksi. Kuvallinen, avaruudellinen sekä kineettinen käsitys kehittyy tanssin harjoittelun avulla, kuten myös positiivinen tunne yleisöstä sekä esiintymisestä. (Paine 2014.) Tutkimisen mahdollisuus omaa kehoansa ja rakennettaan kohtaan lisääntyy: miten eri tavoin ranne voi liikkua? Voiko se esittää jotain eläintä, kuten vaikka kiemurtelevaa käärmettä? Voiko käärmeen kiemurtelua jatkaa ranneesta jalkoihin, koko kehoa apunaan käyttäen? (Anttila 2016.)

Tanssiin liittyvä toiminta päiväkodissa on fyysisen kehityksen kannalta erittäin kannattavaa, koska lasten vastuullinen asenne liikunnan ja terveyden huolehtimisesta vahvistuu sen myötä. Lapsi löytää itselleen liikkumisen nautinnon mielekkäällä tavalla ja kasvattaa samalla itselleen tervettä fyysistä itsevarmuutta. Lisäksi yhteyden tekeminen mielen sekä fyysisen hyvinvoinnin välillä helpottuu. Tanssiminen kehittää huomattavasti kasvavan lapsen teknisiä taitoja, jotka ovat välttämättömiä esimerkiksi hyppimisen, liikkumisen ja kääntymisen kannalta. Myös kontrolli, voima, stamina, liikkuvuus, venyvyys sekä koordinaatiokyky kehittyvät tanssimisen myötä. (Paine 2014.)

Tanssiminen on apuna kehittämässä lapsen persoonaa, koska sen harrastaminen antaa lapselle nautinnon tunnetta, sekä motivaatioita ja tavoitteita. Fyysisen itsevarmuuden lisäksi lapsen henkinen itseluottamus sekä -tunto lisääntyvät liikkumisen myötä. Päiväkodin yhtenä pedagogisena tavoitteena on lapsen oma-aloitteisuuden ja itsenäisyyden lisääminen, mitä tanssillinen liikunta edistää luovana taiteenlajina. Tanssi kehittää mahdollisuutta vastata haasteisiin luovilla tavoilla ja tuo päättäväisyyttä menestykseen. Jokaisella lapsilla on tanssin avulla mahdollisuus tavoitteisiin ja menestykseen, eikä vain taiteellisesti lahjakkailla. Tästä syystä tanssin harrastaminen on erinomainen toimintamuoto kaikille varhaiskasvatusikäisille lapsille, pienemmille sekä isommille. (Paine 2014.)

Kun katsotaan, mitä sosiaalisten taitojen kehittäviä hyötyjä tanssilla on, voi ensimmäiseksi mainita sensitiivisyyden, mitä esiintyy muiden kanssa työskennellessä. Tanssi on täydellinen tila ryhmätyöskentelyn harjoittamiselle, koska ollakseen osa ryhmää, hänen on kyettävä kertomaan omia ideoitaan, vastaamaan muiden antamiin haasteisiin sekä olla kykenevä tekemään yhteistyötä muiden ryhmäläisten kanssa. Lapsen fyysisen ja emotionaalinen luottamus kehittyy muiden kanssa työskennellessä ja hän pääsee kehittämään ongelmanratkaisutaitojaan. Yhdessä asetetut tavoitteet voidaan onnistua saavuttamaan yhteistyöllä ja jokainen ryhmän lapsi saa mahdollisuuden olla osana luovaa prosessia ja olla johtajia sekä olla johdettavina. (Paine 2014.)

6 Opinnäytetyön kehittämistehtävät

Opinnäytetyömme kehitystehtävänä on lisätä varhaiskasvatuksen ammattilaisten tietoa siitä, miten taito- ja taideaineiden toiminta näkyy toiminnassa ja sen suunnittelussa. Lisäksi tavoitteenamme on rohkaista heitä käyttämään tutkitun teorian takana olevia pedagogisia menetelmiä työssään. Tavoitteen saavuttamiseksi loimme oppaan, mikä si-

sältää teoriaa taito- ja taideaineiden hyödyistä lapsen kasvun ja kehityksen tukena. Tavoitteenamme on myös lisätä mielenkiintoa aiheesta sekä avata oppaan lukijoille miksi taideaineet ovat tärkeä osa varhaiskasvatusta.

Opas toteutettiin osana toiminnallista opinnäytetyötä. Toiminnalliseen opinnäytetyöhön kuuluu raporttiosuuden lisäksi toiminnallinen osuus, mikä meidän tapauksessamme on taide- ja taitoaineiden teoriaan perehtyvä opas. Raportissa arvioidaan prosessia dokumentoimalla se tutkimusviestinnän keinoin. Käytännön toiminnan opastus, ohjeistus, järjestys, sekä järjestys ovat mahdollisia tämän toteutustavan myötä. (Saastamoinen, Vähä, Ypyä, Alahuhta & Päättalo 2018.)

Yhteistyökumppaniksemme muodostui Ankkalampi Oy päiväkodit heidän kiinnostuksaan opinnäytetyömme aiheesta. Sovimme tapaamisen yhtiön toimitusjohtajan kanssa etäyhteyden muodossa vallitsevan maailmanlaajuisen pandemian vuoksi ja aiheemme esittelyn sekä keskustelun jälkeen päätimme aloittaa yhteisen prosessin ollessamme samalla aaltopituudella ja yhtä mieltä taito- ja taideaineiden tärkeydestä. Ankkalammen johtaja kertoi, että heidän tavoitteenaan on tarjota lapsille tarpeeksi paljon taito- taideaineiden toimintaa, ettei päiväkodin ulkoisille harrastuksille olisi välttämättä enää tarvetta. Keskustelussa tuli myös ilmi, että toiminnan laadukkuus on yksi yhtiön tärkeimmistä arvoista, miksi kokevat oppaan olevan heille oikein hyödyllinen ja apuna eri yksiköiden arjessa.

Tapasimme yhden Ankkalammen yksiköiden vastaavista varhaiskasvatuksen opettajista, jonka kanssa keskustelimme oppaastamme ja siihen tulevasta sisällöstä. Tarkoituksena oli, että kyseinen päiväkodin johtaja edustaisi puheillaan Ankkalammen arvoja ja antaisi keskustelussa meille näkemyksiä ja pohdittavaa kokeneen ammattilaisen näkökulmasta. Yhdessä tulimme tulokseen, että oppaaseen voisimme tehdä jaon eri ikäryhmille, koska silloin tavoitteellinen toiminta on helpompi toteuttaa. Johtaja mainitsi miinien (1-2 vuotiaiden lasten) toiminnan sisältävän paljon enemmän toistoa ja samankaltaisuutta heille ominaisen oppimisen pohjalta, kun taas maxien (3-5 vuotiaat) sekä mestareiden (esikouluryhmä) kanssa voidaan toteuttaa jo monenlaisia variaatioita aktiviteeteista, missä harjoitetaan monia eri taitoja. Ankkalammen toimintasuunnitelmaan kuuluu nimenomaan ikätasoinen pienryhmätoiminta, millä he takaavat lapsen laadukkaan arjen. Keskustelussa mukana oleva opettaja toi myös esille oman kokemuksensa siitä, että usein taito- ja taideaineiden teorian tietämys sekä osaaminen ei ole korkeatasoista niillä henkilöillä tai yksiköillä, keillä ei ole omaehtoista kiinnostusta lisäkoulutukseen. Hän

myös kokee, että tarkempi ohjeistus taito- ja taideaineiden toiminnan toteuttamisesta usein puuttuu.

Toivomus Ankkalammelta oli myös mahdollisesti sisällyttää oppaaseen teemallisia toimintaesimerkkejä, joita työntekijöiden olisi sitten helppo sisällyttää toimintaan. Puhetta oli myös oppaan kääntämisestä myös englanniksi, sillä osa Ankkalammen päiväkodeista on englanninkielisiä. Tämä käännösprosessi on sovittu mahdollisesti varsinaisen opin- näytetyön palautuksen jälkeen. Lopulta päädyimme yhdessä suunnitelmaan, jonka mukaan opas sisältäisi jo edelläkin mainitut ilmaisun eri muodot sekä niihin osa-alueisiin jaoteltuja toimintaesimerkkejä. Koimme näiden valintojen kattavan hyvin varhaiskasvatuksen monipuolisen toiminnan ja niiden mahdollisuudet. Opas tulisi jaettavaksi sähköisesti jokaiseen Ankkalammen yksikköön. Näin opas olisi saatavilla mahdollisimman monelle kiinnostuneelle.

7 Oppaan menetelmälliset ratkaisut

7.1 Ankkalampi Oy

Työelämäkumppanimme opinnäytetyölle on Ankkalampi Oy. Ankkalampi on päiväkotiyhtiö, jonka ensimmäinen yksikkö on avattu vuonna 2010. Yhtiön perimmäisenä tarkoituksena on ollut tarjota 1-6 vuotiaille lapsille laadukasta varhaiskasvatusta kaksikielisessä ympäristössä leikin, liikkumisen, oivaltamisen sekä oppimisen kautta. Jokaiseen yksikköön kuuluu suomenkielisen varhaiskasvattajan lisäksi myös ruotsin- sekä englanninkielinen varhaiskasvattaja toiminnallisen kaksikielisyyden toteuttamiseksi. Yhtiöllä on yli 20 toimipistettä Helsingin, Kauniaisten, Espoon sekä Turun alueella. (Ankkalampi Oy 2020)

Ankkalampi kertoo kotisivuillaan suunnittelevansa sekä toteuttavansa toimintaa ikätasoisesti sekä lapsen yksilöllistä kehitystä ajatellen. Ikäryhmätasaisen toiminnan tavoitteena on kasvattaa lapsen tervettä ja vahvaa itsetuntoa, mikä tapahtuu onnistumiskokemusten kautta sekä omatoimisuuden ja tasapainoisen mielen kehittymisellä. He lupaavat lapselle turvallisen oppimisympäristön, missä hän tulee kohdatuksi yksilöllisesti. Yksiköiden suunnittelussa pidetään mielessä kodinomaisuus sekä pienikokoisuus, jotta lapsen yksilöllinen kohtaaminen onnistuu toteutumaan. Heidän toimintansa perustuu varhaiskasvatuslain, varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden sekä Helsingin, Espoon, Kauniaisten ja Turun kaupunkien varhaiskasvatussuunnitelmiin sekä heidän itse laatimaan toimintasuunnitelmaan. Näiden lisäksi Ankkalammessa laaditaan jokaiselle yksikölle oma

vuosisuunnitelma. Suunnitelman laatimiseen osallistuu koko yhtiön henkilökunta. (Ankkalampi Oy 2020)

Keskusteltuamme Ankkalammen yhteyshenkilön kanssa, päätimme muodostaa pieni-
muotoisen kyselyn Ankkalammen työntekijöille oppaan tarpeen kartoitusta varten. Tämä
osa prosessia alkoi yhdessä pohtimalla kartoitukseen sopivia kysymyksiä. Pohdimme
kyselyyn mahdollisimman helpot sekä nopeasti vastattavat kysymykset, jolloin jo val-
miiksi hehtisen työpäivän lisäksi vastaaminen ei veisi työntekijöiltä turhan pitkää aikaa.
Halusimme rehellisiä vastauksia työntekijöiden taidoista ja kokemuksista, mutta emme
asettaa ketään arvioitavaksi kenenkään ulkopuolisen edessä. Nimettömyys toisi mah-
dollisesti turvallisuuden tunnetta ja turvaa vastata rehellisesti. Valikoimme kysymyksiksi:
koulutustaustan, kokemuksen omasta osaamisesta, sekä toiveet ja omat mahdollisuudet
uuden tiedon hankinnan suhteen. Koimme näiden kysymyksien avulla pystyvämme kar-
toittamaan tarpeellisen tiedon. Loimme kyselyt sekä suomeksi, että englanniksi, sillä tie-
dostamme Ankkalammen henkilökunnan monikulttuurisuuden sekä yksikköjen kaksikiel-
lisyyden ja halusimme tätä kautta myös saavuttaa mahdollisimman usean työntekijän.

7.2 Tarpeen kartoitus

Kartoitimme oppaamme tarvetta Ankkalampi Oy yhtiöissä, luomalla kyselyn
Google Formsiin, jonka yhteyshenkilömme välitti eteenpäin työntekijöille. Kyse-
lyyn sai vastata täysin anonyymisti, mutta koulutustausta pyydetään mainitsemaan pa-
remman kartoituksen tueksi. Esimerkiksi yliopiston varhaiskasvatuksen opettajan ja am-
mattikoulun lastenhoitajan (lähihoitajan) koulutuksen sisällöt ja ammatilliset tavoitteet
eroavat paljon toisistaan, jolloin koulutustaustan tietäminen vastauksien pohjalla auttaa
lisäämään ymmärrystä ja antaa osviittaa osaamisen lisäämisen tarpeesta. Anonyymiys
perustuu sille, että saamme kartoitustamme varten totuudenmukaisia vastauksia, koska
omalla nimellä voi olla vaikeampi kertoa ammatillisista kehitystarpeistaan. Tämä siksi,
koska tarkoituksena ei kuitenkaan ole saada tietää ketkä kaikki kokevat epävar-
muutta osaamisestaan taito- ja taideaineiden osalta, sillä suunnittelemamme oppaan on
tarkoitus olla yleisessä käytössä ja apuna kaikille. Emme halua Ankkalammen henkilös-
tön kokevan, että kyselyn tarkoituksena olisi mahdollisten epäkohtien löytyminen yksit-
täisistä henkilöistä, tai että osaamisen puuttuminen olisi heidän vikansa tai täysin heidän
vastuullaan. Kyselyssä tiedustellaan myös valmistumisvuotta, mikä on relevantti siltä
kannalta, että kyse on koulutusalaista, joka muokkautuu aina yhdessä yhteiskunnan
muutosten mukana. Varsinkin lähivuosien murros varhaiskasvatuslaissa ja sitä myöten
koulutuksessa voivat tuoda paljon eroavaisuuksia ja erilaisia näkökulmia vastauksiin.

Ankkalammen kaksikielisyyden takia päätimme tehdä kyselymme sekä suomeksi että englanniksi, koska yhtiössä työskentelee toimitusjohtajan mukaan henkilöitä, joiden äidinkieli ei ole suomi. Kyselyn tulokset olisivat vaarassa vääristyä, jos vastaamisen hidasteena olisi mahdollinen kielimuuri. Oppaan on tarkoitus palvella Ankkalampi Oy:ta ja sen henkilöstöä ja tämän takia koimme parhaaksi vaihtoehdoksi kehittää kyselyn kaikille täysin ymmärrettäväksi. Tämä teki kyselystämme myös helpommin lähestyttävämmän, kun se oli mahdollista toteuttaa itselleen ymmärrettävällä kielellä. Kyselyn olisi voinut toteuttaa tässä tapauksessa myös kokonaan englanniksi, mutta se olisi voinut mahdollisesti vähentää suomenkielisten varhaiskasvattajien vastausprosenttia, jos itsensä ilmaiseminen englanniksi ei ole niin luontevaa, kuin omalla äidinkielellään.

Henkilöstön vastaukset ovat tärkeitä oppaan kehittämisen kannalta, koska niistä saimme selville sen tarpeeseen ja esille tuleviin erityisiin huomioihin tai selkeisiin heikkouksiin omassa ammatillisessa osaamisessa taito- ja taideaineiden osalta. Tarkoituksemme ei ole kuitenkaan käyttää kyselyä tutkimuksen tekemiseen, vaan saada kokonaiskuvaa Ankkalammen henkilöstön omasta kokemuksesta taito- ja taideaineiden pedagogisen taustan tietämyksestä. Kyselyn tarkoituksena on saada myös monien eri varhaiskasvatuksen ammattilaisten vastausten avulla tukea oletukseemme siitä, että taito- ja taideaineiden tietämys ammattilaisten kesken on heikompaa, kuin laadukkaan varhaiskasvatuksen saavuttamiseksi pitäisi olla. Tiedostamme kuitenkin, että taito- ja taideaineiden käsitys on todella laaja, ja siksi on erityisen haastavaa saada kaikkea tarvittavaa teoriaa oppaaseemme, ja siksi toivomme kyselystä tulevan esille teemoja, joista toivottaisiin erityisesti lisää tietoa ja josta henkilöstö voisi saada apua arjen suunnitteluun sekä toteutukseen. Tavoitteenamme oppaamme toimisi innostajana Ankkalammen varhaiskasvatuksen henkilöstölle suunnittelemaan lisää taidepohjaista toimintaa arkeen.

7.3 Kyselyn tulokset

Saimme kyselyyn yhteensä kuusi vastausta, viisi suomeksi ja yhden englanniksi. Emme pystyneet arvioimaan vastausprosenttia, sillä kysely lähetettiin jokaisen Ankkalammen yksikön omaan sähköpostiin. Jokaisella työntekijällä ei ole omaa sähköpostia, vaan kysely välitettiin yksikön yhteisestä sähköpostista eteenpäin. Näin ollen emme pysty sanomaan kyselyn vastaanottaneiden ja vastanneiden suhdannetta. Vastaajien koulutustausta vaihteli yliopiston, ammattikorkeakoulun sekä ammatillisen oppilaitoksen välillä. Vaikka saatujen vastausten määrä on Ankkalammen työntekijöiden määrään nähden pieni, on niistä siitä huolimatta meille apua. Myös oppaalle uskomme olevan kiinnostusta

joka tapauksessa sekä kyselyn avulla saamme itsellemme vastauksia hypoteesimme paikkaansa pitävydestä.

Vastaajien mukaan he eivät ole saaneet tarpeeksi pohjustusta tai valmiuksia varhaiskasvatuksen taideopetukselle, yliopistotaustan omaavaa vastaajaa lukuun ottamatta, joka koki aiheesta saadun opetuksen laadukkaaksi ja määrältään sopivaksi. Osa vastaajista kirjoitti taidekasvatuksen opetuksen oppilaitoksessaan erittäin vajaan tai jopa täysin olemattomaksi. Eräs vastaajista ei muista taidekasvatuksen kuuluneen koulutukseensa ollenkaan. Kyselyssä mainittiin myös ajan riittämättömyys kiireellisen päiväkotiarjen keskellä, jolloin kiinnostuksesta huolimatta oma-aloitteista tutkimusta ja järjestettyä toimintaa taideaineista ei ole mahdollista toteuttaa. Tämä osaltaan puoltaa päätöstämme oppaan rakenteesta, joka tulee olemaan kompakti sekä helppolukuinen. Tämä säästää aikaa, kun opas on rakennettu niin, että sieltä voi nopeasti ja helposti lukea teoriaa tai valita seuraavaan toimintaan sopivan aktiviteetin. Tämä antaa meille myös aihetta pohtia oppaamme kieliasua, koska lauseenrakenteilla sekä muulla kirjoitustavalla voi olla suuri merkitys. Olisiko parempi kirjoittaa kokonaisilla lauseilla kappalejaon muistaen vai taito- ja taideaineiden hyötyjä allekkain listaten? Yksi vastaajista kirjoitti kyselyn lopuksi vapaan sanan kohdalle seuraavaa:

“Hyvä että taideopetuksen tärkeydestä puhutaan. Kaipaamme monipuolisuutta tekemiseen lasten kanssa, sekä että henkilökunnalla olisi mahdollisuus osallistua koulutukseen myös tässä asiassa”.

Kokonaisuutena kysely auttoi meitä hahmottamaan oppaan tarvetta sekä kohderyhmää ja sen toiveita paremmin.

7.4 Oppaan kokoaminen

Meidän tavoitteenamme oli luoda helppolukuinen ja kompakti opas, joka olisi käytännöllinen myös hektisen päiväkotiarjen keskellä. Halusimme luoda oppaan toiminnan tueksi ja varhaiskasvatuksen rikastuttamiseksi, koska se sisältäisi tarvittavan tiedon taito- ja taideaineiden pedagogisista taustoista. Tästäkään huolimatta informaatiota ei olisi liikaa, vaan oppaaseen tuleva sisältö on tarkkaan suunniteltu sen säilyttäen näin kompaktin muotonsa. Tarkoituksenamme oli tehdä oppaasta tarpeeksi kattava, jotta ammattilaisen tai muun sitä lukevan henkilön ei tarvitsisi välttämättä hakea enää lisää tietoa ja teoriaa lasten kehitystä tukevan toiminnan suunnittelemiseksi, minkä vuoksi sisällön suunnittelu on ollut tärkeässä osassa. Mukana olevat esimerkkitoiminnot auttai-

sivat hahmottamaan ja pääsemään alkuun laadukkaan pedagogisen varhaiskasvatuksen suunnittelussa ja innostaisivat kehittämään niistä omia versioitaan juuri omalle lapsiryhmälleen sopivaksi, minkä kanssa työskentelee. Epätietoisuus taito- ja taideaineiden perimmäisestä tarkoituksesta vähenisi, kun opas olisi helposti kaikkien saatavilla ja nopeasti luettavissa tarvittaessa.

Halusimme ottaa myös lasten vanhemmat huomioon, jotka suurin osa ovat varmasti hyvin kiinnostuneita varhaisiän oppimisesta sekä muihin lapsiinsa liittyvistä asioista. Tästä syystä yksi tärkeä tavoite oli tehdä oppaasta tarpeeksi helppolukuinen, jotta vanhemmat ilman varhaiskasvatuksen koulutustaustaa voisivat tutustua siihen yhtä lailla. Myös sijaisilla ei välttämättä ole koulutustaustaa alalta ollenkaan, ja siksi maanläheinen sekä mahdollisimman vähän ammattisanastoa sisältävä opas koettiin projektimme kannalta tarpeelliseksi. Samalla päiväkodin erilainen toiminta avautuu vanhemmille täysin eri tavoin, ja he mahdollisesti ymmärtävät sen tärkeyttä omalle lapselleen paljon enemmän.

Aloitimme oppaan sisällön suunnittelun valitsemalla ja rajaamalla oppaaseen eri ilmaisen osa-alueet. Koimme musiikin, taiteen, draaman sekä liikunnan ja tanssin kattavan osa-alueina varhaiskasvatuksessa ilmenevät ilmaisulliset osapuolet. Näiden valintojen jälkeen jatkoimme oppaan sisällön tuottamista etsimällä aiheisiimme sopivia lähteitä. Hyödynsimme edellisten kurssien materiaaleja, vaihto-opinnoissa käytettyjä kansainvälisiä materiaaleja sekä 3AMK-kirjastojen laajaa valikoimaa. Näiden eväiden avulla saimme vihdoin tarkempaa käsitystä myös oppaan lopullisesta rakenteesta sekä sen ulkoasun luomisesta. Päätimme sisällyttää oppaaseen helppolukuisuuden edistämiseksi jokaisen osa-alueen loppuun ”tiivistelmä-lapun”, johon keräsimme jokaisesta osa-alueesta niille ominaiset hyödyt tiivistetysti. Lisäsimme myös jokaisen osa-alueen loppuun muutaman esimerkin toiminnasta, jota voidaan mahdollisesti toteuttaa varhaiskasvatuksen rikastuttamiseksi. Ikäryhmien liittämistä osviitaksi toimintaesimerkkeihin luovuttiin, sillä koimme sen mahdollisesti turhan rajoittavaksi, kun toimintaa suunnitellaan omalle ryhmälle tai lapsilleen. Koemmekin siis jokaisen lukijan olevan itse tietoinen oman lapsiryhmän taitojen tasosta. Halusimme myös tehdä oppaasta miellyttävän näköisen lisäämällä ulkoasuun väriä sekä kuvia. Oppaaseen sisällytetty kuvitukset ovat Ankkalammen lasten taideteoksia tai meidän itse ottamia kuvia päivähoiton tiloissa tahtuvien tuokioiden materiaaleista ja/tai puitteista. Lasten taideteoksien käytöstä sovittiin luvat lasten vanhempien kanssa. Lopuksi päätimme siirtää oppaan mahdollisen englanniksi, tai ruotsiksi, kääntämisen opinnäytetyön palautuksen jälkeen. Mikäli opasta halutaan kääntää toiselle kielelle, olemme mielellämme mukana tässä toiminnassa, mutta aikataulullisista syistä kääntötyö jää nyt valitettavasti tuonnemmaksi.

Oppaan valmistuessa aiomme järjestää yhdessä Ankkalammen toimitusjohtajan kanssa Teams-kokouksen, mihin olemme kutsuneet jokaisesta yksiköstä varhaiskasvattajia mukaan kuuntelemaan esittelyä tuotoksestamme ja sen käyttötarkoituksesta. Kokouksessa toivomme tavoittavamme mahdollisimman paljon Ankkalammen henkilöstöä, jotta saamme mahdollisuuden itse kertoa, miksi opas olisi hyödyllinen oman ammatillisuuden kehittämisen kannalta ja suositeltavaa otettavaksi käyttöön. Uskomme, että oppaan käyttöönottoaminen henkilöstön kesken jäisi paljon vähemmälle ilman tekijöiden omaa esittelytilaisuutta, missä saisimme kertoa heille kasvokkain teko-prosessista ja sen syistä. Tästä syystä optimaalisin tilanne olisi, että tilaisuuteen osallistuisi jokaisesta yksiköstä vähintään yksi, joka voisi sen jälkeen jakaa sieltä kuulemansa kollegoilleen.

8 Opinnäytetyön arviointi

Opinnäytetyömme päätavoitteena oli lisätä ammatillista tietoisuutta taito- ja taideaineiden pedagogisista taustoista ja sitä varten luoda varhaiskasvatusta tukeva sekä rikastuttava helppolukuinen opas. Saamme palautetta oppaasta vasta myöhemmässä vaiheessa, mutta itse henkilökohtaisesti koemme saavuttaneemme nämä tavoitteet. Tavoitteellisesti opas on rakennettu helppolukuiseksi, joka tukee hyvin alan ammattilaisia sekä aiheista kiinnostuneita. Tavoitteenamme oli myös oppaan toimintaesimerkkien helpottavan varhaiskasvatuksen toiminnan monipuolisuutta sekä sen suunnittelua. Näitä seikkoja vahvistaen, olemme myös kokeilleet osaa toimintaesimerkeistä itse työssä ryhmiemme lasten kanssa. Koemme myös oppaaseen lisättyjen tiivistelmien edistävän helppolukuisuutta sekä oppaan käyttömahdollisuuksien lisäämistä. Kun jokaisen osaluheen hyödyt ovat koottuna myös tiivistelmään, on tästä helppo lukaista läpi tärkeimmät pointit ja saada hyvä yleiskuva kaikkien näiden ilmaisun muotojen hyödyistä. Vaikkakin koimme hankaluuksia oppaan ulkoasun hiomisessa, koemme nykyisen version olevan miellyttävä lukea. Olimme suunnitelleet oppaan kuvitukseksi valokuvia toiminnallisista tuokioista, missä esiintyisivät Ankkalammen päiväkodin lapset. Tämän koimme kuitenkin aikataulullisesti hankalaksi, koska olisimme tarvinneet luvat jokaiselta vanhemmalta, joiden lapset esiintyisivät kuvissa. Myös lasten taideteosten käyttäminen oppaan kuvituksessa hankaloitui lupa-asioiden myötä. Onneksi saimme kuitenkin käyttöömmme muutamman valokuvan toiminnallisista tuotoksista, joka virkistää oppaamme ulkoasua huomattavasti.

Mielestämme olisimme voineet aikatauluttaa työskentelyämme paremmin, koska molempien ollessa palkkatyössä opinnäytetyöprosessin kanssa päällekkäin toi esille hankaluuden löytää aikaa opinnäytetyön työstämiselle. Aiheen ollessa molemmille tärkeä ja lähellä sydäntä keskustelimme jälkikäteen, kuinka siihen olisi halunnut pystyä perehtymään vieläkin paremmin, minkä aikataululliset ongelmat valitettavasti estivät. Olimme kuitenkin tilanteestamme tietoisia alusta asti, joten olisimme kyenneet parempaan aikataulutukseen. Harmiksemme jouduimme myös tekemään päätöksen käänöstyön poistamisesta, koska ajan loppumisen takia emme olisi saaneet työstä niin laadukasta olaksemme lopputulokseen tyytyväisiä. Opinnäytetyön seminaarissa saimme myös kuulla, että vastuu oppaan kielen kääntämisestä on lopulta aina yhteistyökumppanilla, jos he kokevat sen tarpeelliseksi. Voimme siis jättää sen Ankkalampi Oy:n päätettäväksi, koska meidän vastuumme on tuottaa opas omalla äidinkielellämme. Vaikka aikataulutaminen olisi voinut toimia paremmin, niin onnistuimme siitä huolimatta tekemään toimivan työnjaon kummankin vahvuuksia ja erityisiä mielenkiinnonkohteita ajatellen. Omat vastualueet olivat kummallekin yhteisen keskustelun myötä selkeitä ja tasavertaisia.

Opinnäytetyömme aiheen ollessa todella laaja kattaen kaiken taito- ja taideaineisiin lukeutuvan, koimme haasteeksi rajata opinnäytetyöhön tulevan teorian. Pelkäsimme jättävämme sen liian vajaaksi, mutta lopulta ongelma oli päinvastainen. Aiheesta löytyi paljon eri tahojen teoriaa ja pohdintaa, joten lopulta haastavinta oli kaikkein olennaisimman tiedon löytäminen. Esimerkiksi liikuntaa käsiteltäessä olimme päättäneet ottaa erityiseen tarkasteluun tanssillisen toiminnan, mutta mielessämme kävi, että se saattaisi rajata kyseistä osuutta liikaa. Lopulta kuitenkin päädyimme siihen, koska tanssin harrastamisesta tulevia hyötyjä löytyy kaikista muistakin liikunnallisista toiminnoista, jolloin se toimi hyvänä esimerkkinä ja antoi selkeän kuvan liikunnan tärkeydestä. Lopputulosta tarkastellessa olimme yksimielisiä siitä, että valitsimme juuri oikeat ilmaisun erilaiset osa-alueet ja ne yhdessä muodostavat oppaan tarkoitusperiä tukevan kokonaisuuden.

9 Johtopäätökset ja pohdinta

Ammatillinen kasvumme näkyi taiteellisen toiminnan suunnittelun parantumisella, ja siitä on tullut osaltaan helpompaa, kun opinnäytetyöprosessin myötä vahva teorian tieto ja pedagogiset tarkoitukset ovat taustalla vaikuttamassa. Toiminnan suunnittelussa prosessia varten tehdyn kartoituksen takia olemme saaneet hyvää ammatillista osaamista sekä pohjaa tulevaisuuden työkentälle. Ymmärrämme paremmin taito- ja taideaineiden hyötyjä ja osaamme muotoilla toiminnasta juuri omille lapsiryhmillemme sopivaa. Tämä kuuluu Madsenin kukassa analyttisen ja synteisiä luovan pätevyysalueen

sekä kommunikatiiviseen terälehteen, missä käsitteiden sekä teorian tiedon hallinta mahdollistaa ammatillisen keskustelun ja tiedon vaihdon kollegojen kanssa. Lisäksi kommunikatiivisessa pätevyudessa näkyy myös yksilön arvostus, mikä tulee muistaa jokaisessa toimintahetkessä. (Laiho 2005.)

Taito- ja taideaineisiin syvä perehtyminen on antanut meille mahdollisuuden pohtia omaa käsitystämme hyvästä varhaiskasvattajasta ja millaisia pedagogiikkaa haluamme itse tulevaisuudessa toteuttaa. Yhteisen keskustelun kautta olemme saaneet vahvistuksen siitä, että omaamme samankaltaisia ajatuksia aiheesta ja arvostamme samanlaisia ominaisuuksia ja piirteitä lasten kanssa työskentelevästä ammattilaisesta. Koemme varhaiskasvatuksessa kannustavan sekä osallistavan ilmapiirin erittäin tärkeäksi lapsen kasvua ja kehitystä tukien. Taito- ja taideaineiden toiminnassa tämä mahdollistetaan ja annetaan lapselle positiivista palautetta omien tuntemuksiensa sekä mielipiteidensä ilmaisemisesta. Ymmärrämme, että myös negatiivisten tunteiden ilmaisulle annetaan tilaa, eikä niitä pidä tukahduttaa. Lasta kannustetaan nimeämään kaikenlaiset tunteet sekä kehutaan niiden esille tuomisesta. Ammatissamme varhaiskasvatuksen opettajina meillä on tärkeä rooli turvallisena aikuisena toimimisena ja halu tarjota kaikille lapsille turvallinen tila heidän kehityksensä edesauttamiseksi Madsenin kukan tuottavan pätevyyden mukaisesti. (Laiho 2005.)

Opinnäytetyömme prosessin aikana opimme paljon eri tavoista ilmaista itseään taito- ja taideaineiden avulla, mikä on omalta osaltaan lisännyt osaamistamme yhteisöllisyyden kannalta. Ymmärrämme eri temperamenttien sekä kehitystason omaavien ilmaisensa itseään erilaisesti, emmekä tulevassa ammatissamme varhaiskasvatuksen opettajina suosi vain enemmistön tapaa. Tulevina ammattilaisina pidämme huolen, ettei kukaan lapsi ole vaarassa jäädä ulkopuolelle esimerkiksi motoristen taitojen kehityksen viivästymän seurauksena. Varhaiskasvatuksen opettajalla tulee olla taito suunnitella toimintaa niin, että jokainen ryhmän yksilö on huomioitu niin, että ovat kykeneviä osallistumaan siihen. Nämä edellä mainitut taidot tukevat varhaiskasvattajan ja lapsen suhteen vahvan pohjan rakentumista sosiaalipedagogisen työtettä hyödyntäen. Näin toteutuu sekä lapsen yksilöllinen kohtaaminen että periaatteet yhteisön jäsenenä kasvamiseen. (Nivala & Ryytänen 2019)

Varhaiskasvatussuunnitelmassa puhutaan "monista ilmaisun muodoista" sekä jaetaan nämä omiksi osa-alueikseen. (Opetushallitus 2018) Nämä osa-alueet peilautuvat myös oppaamme lukuina, jotka on jaoteltu taiteeseen, musiikkiin, draamakasvatukseen sekä liikuntaan ja tanssiin kertoen jokaisesta omat hyötynsä. Varhaiskasvatussuunnitel-

masta sekä työstämme löytyy samankaltaisuuksia sekä päällekkäisyyksiä koskien ilmaisun eri muotojen hyötyjä, mikä taas puolestaan mielestämme vahvistaa muotojen luovan yhdistelemisen tärkeyttä. Esimerkiksi tanssillisessa toiminnassa on usein mukana myös musiikkikasvatusta rytmiiin liikkumisen muodossa. Kokonaisvaltaisen kehityksen tukemien on tärkeä osa varhaiskasvatussuunnitelmaa ja sen kautta varhaiskasvatuksen toimintaa sekä sen kehittämistä. Koemmekin tavoitteena tämän toteutuvat, kun pohditaan oppaan hyödyntämistä varhaiskasvatuksessa.

Olemme erittäin kiinnostuneita aiheesta ja toivomme, että tulevaisuudessa aiheesta oltaisiin halukkaita tekemään laajempaa tutkimusta. Laajemman tutkimuksen kannalta haastatteluissa olisi varmasti suurta antia tutkia, kuinka paljon esimerkiksi AMK- ja yliopistokoulutus varhaiskasvatuksessa eroaa toisistaan ja tässä tapauksessa taito- ja taideaineiden tai eri ilmaisujen opettamisen ja tukemisen kannalta. Tavoitteellisesti vastaavanlainen laadullinen tutkimus näyttäisi valoa ongelmille, joita varhaiskasvatuksessa nähdään taidekasvatuksen yhteydessä. Mikäli vastaava tutkimus toteutettaisiin tulevaisuudessa, toivoisimme sen myös tuovan esille mahdollisia kehitysideoita. Mikäli lisäkoulutusta järjestettäisiin, olisiko siihen kiinnostusta? Koetaanko varhaiskasvatukselle tehdyt oppaat oikeasti hyödyllisiksi? Miten näitä voitaisiin kehittää?

Mielestämme varhaiskasvatus kokonaisuutena on alati kehittyvä ala, joka tarvitsee kiinnostuneita ja innokkaita ammattilaisia ottamaan askelia muutoksen suuntaan. Oli avuksi sitten tutkimusten toteuttaminen, lisäkoulutusten tarjonta, ammatillisen koulutuksen arviointi tai mitkä tahansa kehitysideat, keskustelu ja halu kehittyä on tärkeää. Varhaiskasvatuksen aktiviteetit perustuvat enimmäkseen taito- ja taideaineisiin, jolloin ammattilaisten teoriapohjan tulisi olla vahva laadukkaan toiminnan takaamiseksi. Jokaisella varhaiskasvatuksen ammattilaisella olisi toivottavan olevan prioriteettina mahdollisimman laadukas lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen, mitä kaikki lisäkoulutukset ja tiedonhaku tukisivat.

Tavoitteenamme on, että oppaamme herättää suurempaa mielenkiintoa ja keskustelua taito- ja taideaineista niin Ankkalammen henkilöstön kuin muidenkin alan ammattilaisten keskuudessa. Haluamme herättää varhaiskasvatusten ammattilaisten innostusta taito- ja taideaineiden kehittämiseen, jotta jo ennestään hyvin suunniteltu toiminta voi edistyä siitäkin pidemmälle. Koemme, että ammatillinen keskustelu kollegoiden ja oman tiimin kanssa lisää paljon omaa ymmärrystä ja osaamista aiheen saralta. Tämä mahdollistaa myös moniammatillisten näkemysten jakamisen, jos tiimistä löytyy edustettuna eri koulutusalan ammattilaisia. Taito- ja taideaineiden aihe on niin laaja, että siitä riittää paljon

omia ajatuksia ja pohdintoja muille jaettavaksi, kuten myös paljon uusia näkökulmia itselleen reflektoitavaksi.

10 Lähteet

Ahonen, Timo & Lyytinen, Heikki & Lyytinen, Paula & Nurmi, Jari-Erik & Pulkkinen, Lea & Ruoppila, Isto 2014. Ihmisen psykologinen kehitys. Jyväskylä. PS-kustannus.

Ankkalammen kotisivut. <<http://www.ankkalampi-ankdammen.fi/>>. Viitattu 7.12.2020.

Anttila, Eeva 2009. Tanssii tätien kanssa – luova liikunta ja tanssi varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Ruokonen, Inkeri & Rusanen, Sinikka & Välimäki, Anna-Leena (toim.). Taidakasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

DLTK-kids. Doggy Doggy Where's Your Bone. <https://www.dltk-kids.com/ANIMALS/doggy_doggy_song.htm>. Viitattu 10.2.2021

Gift of Curiosity. 2019. Blow art monsters. <<https://www.giftofcuriosity.com/blow-art-monsters/>>. Viitattu 10.2.2021

Gutierrez, Catalina. 2019. Artful Parent. <https://artfulparent.com/pablo-picasso-collages-inspire-kids-to-explore-identity-with-self-portraits/?utm_source=feedburner&utm_medium=feed&utm_campaign=Feed%3A+TheArtfulParent+%28The+Artful+Parent%29>. Viitattu 8.3.2021.

Hendy, Lesley & Toon, Lucy 2001. Supporting drama and imaginative play in early years. Open University Press. Buckingham & Philadelphia. <https://www.academia.edu/2952905/Supporting_drama_and_imaginative_play_in_the_early_years>.

Innostunut liikkumaan. Skillilataamo. Liikkumistaitokortit. <<https://innostunliikkumaan.fi/card/280-elaintarha/>>. Viitattu 10.2.2021

James, Cathy. 2017. Giacometti art lesson - sculpture project for kids. Nurture Store. <<https://nurturestore.co.uk/giacometti-sculpture-art-project-for-kids?fbclid=IwAR3X74oP-Y95mza5lcz-8hJA-9oYQour-BVVf3c1kNGpHyUfKv5oKzqUrlnA>>. Viitattu 8.3.2021.

Keltikangas-Järvinen, Liisa 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki. WSOY.

KidsActivities.net, 2019. Pantomime Ideas and Games. <<https://kidactivities.net/drama-pantomime-tips-and-games/>>. Viitattu 10.2.2021

Kivinen, Vilma 2016. Tanssiva Päiväkoti – opas. Lahti. Lahden ammattikorkeakoulu. (Tehty osana opinnäytetyötä.)

Laiho, Ella 2005. Sosiaalipedagogiikan ja erityispedagogiikan kohtaamispisteitä sosionomi (AMK)-opiskelijoiden näkemänä. Teoksessa Ranne, Kaarina & Sankari, Anne & Rouhiainen-Valo, Tuula & Ruusunen, Tuula (toim.) Sosiaalipedagoginen ammatillisuus. Madsenin kukasta toiminnan tulppaaniksi, 45–51. Pori. Satakunnan ammattikorkeakoulu.

Lepistö, Joonas 2018. Pääkaupunkiseudun päiväkodeissa työskentelee liki 800 epäpätevää opettajaa –Liitto: "Opettajista on valtava pula ja epäpätevät tekevät sijaisuuksia vuosia". MTV Uutiset. <<https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/paakaupunkiseudun-paivako-deissa-tyoskentelee-lik-800-epapatevaa-opettajaa-lastentarhaliitto-opettajista-on-valtava-pula-ja-epapatevat-tekevat-sijaisuuksia-vuosia/7122680#gs.tlx3pa>>. Viitattu 17.2.2021

Likes 2019. (Ennen Ilo kasvaa liikkuen -ohjelma) Ilo kasvaa liikkuen – varhaiskasvatuksen henkilöstön käskirja. <https://lupaliikkua.blogit.tampere.fi/files/2020/03/ilo_kasvaa_liikkuen_varhaiskasvatuksen_henkiloston_kasikirja_www.pdf>. Viitattu 30.3.2021.

Likes 2018. Aktivoivien lattiateippausten opas. Liikkuva varhaiskasvatus. <<https://www.liikkuvavarhaiskasvatus.fi/idea/aktivoivien-lattiateippausten-opas>>. Viitattu 3.4.2021.

Lindeberg-Piironen, Anne & Ruokonen, Inkeri (toim.) 2017. Musiikki varhaiskasvatuksessa - käsikirja. Helsinki. Classicus.

Louhivuori, Jukka & Paananen, Pirkko & Väkevä, Lauri 2009. Musiikkikasvatus: näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen. Suomen musiikkikasvatusseura - FISME r.y.

Madsen, Bent. 1995. Socialpaedagogikk og samfundsforandring. En grunnbok. Ad Notam. Gyldendal.

Mannerheimin lastensuojeluliitto, 2019. Lapsen kasvu ja kehitys. <<https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/>> Viitattu 10.3.2021.

Metropolia 2019. Opinnäytetyöntekijä - AMK ja Ylempi AMK. <<https://www.metropolia.fi/fi/asiakastyot-ja-palvelut/opinnaytetyontekija-amk-ja-yamk>> Viitattu 28.4.2021

Nivala, Elina, ja Ryyänen, Sanna 2019. Sosiaalipedagogiikka: Kohti Inhimillisempää Yhteiskuntaa. Helsinki. Gaudeamus.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016. Päivähoidon liikunta - varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset käytäntöön. Helsinki. Lönnberg Print & Promo.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ. Opettajana varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. <<https://www.oaj.fi/arjessa/mita-opettajan-tyo-on/opettajana-varhaiskasvatuksessa-ja-esiopetuksessa/>>. Viitattu 17.2.2021.

Paine, Lyn 2014. Complete Guide to Primary Dance. Champaign. Human Kinetics.

Piekkari, Jouni & Mäntynen, Milja (toim.) 2016. Sankareita kaikki - Draama ja monilukutaito. Helsinki. Laaja-alaisten luku- ja kirjoitustaitojen edistäminen draaman ja taiteen keinoin -hanke.

Ranne, Kaarina & Rouhiainen-Valo, Tuula 2005. Sosiaalialan ammatillisen käyttäteorian muotoutuminen sosionomi (AMK)-koulutuksessa. Teoksessa: Ranne, Kaarina & Sankari, Anne & Rouhiainen-Valo, Tuula & Ruusunen, Tuula (toim.) Sosiaalipedagoginen ammatillisuus–Madsenin kukasta toiminnan tulppaaniksi. Pori. Satakunnan ammattikorkeakoulu.

Ruokonen, Inkeri 2020. Varhaiskasvatuksen taidekasvatus - leikkiä, lumousta, oppimista ja hyvää elämää. Varhaiskasvatuksen opettajien liitto VOL. <https://www.vol.fi/uploads/2020/02/de8a96fe-varhaiskasvatuksen-taidekasvatus-suomi_low.pdf>

Rusanen, Sinikka & Kuusela, Mirva & Rintakorpi, Kati & Torkki, Kaisa 2014. Musta tuntuu punaiselta - kuvataiteellinen toiminta varhaisiässä. Helsinki. Lasten Keskus.

Saastamoinen, Mervi & Vähä, Tuomo & Ypyä, Johanna & Alahuhta, Maija & Päätaalo, Kati, 2018. ePooki – Oulun Ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisu. <<http://www.oamk.fi/epooki/2018/toiminnallinen-opinnaytetyo/>>. Viitattu 17.2.2021.

Sääkslahti, Arja 2015. Liikunta varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä. PS-kustannus.

Talentia. Varhaiskasvatuslain kelpoisuuksia ja henkilöstörakennetta koskevat säännökset sosionomien osalta. <<https://www.talentia.fi/talentia/talentian-tavoitteet/talentia-vai-kuttaa-varhaiskasvatuksessa/varhaiskasvatuslain-kelpoisuuksia-ja-henkilostorakennetta-koskevat-saannokset-sosionomien-osalta/>>. Viitattu 17.2.2021.

Toivanen, Tapio 2014. Kasvuun! – Draamakasvatus 1-8 vuotiaille. Helsinki. Sanoma Pro Oy.

Unicef, 1991. Lasten oikeuksien sopimus. <<https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>>. Viitattu 1.3.2021.

Varhaiskasvatuslaki 13.7.2018/540. Annettu Helsingissä 13.7.2018.

Opetushallitus 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. <<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatussuunnitelmien-perusteet>>. Viitattu 20.12.2020

Young, Susan 2008. Music 3-5. Oxfordshire. Routledge.

Kyselyn kysymykset

Suomeksi:

- Opiskelutaustasi? Yliopisto, AMK, ammattiopisto tai muu, mikä? Valmistumisvuosi?
- Mielipiteesi taideaineiden opetuksen laadusta ja määrästä alan koulutuksessa? Sisältyikö koulutukseen taideaineiden opetuksen kursseja? Jos, kuinka monta? Miten koit kurssit?
- Kuinka tietoinen olet taideaineiden opetuksen hyödyistä varhaiskasvatuksessa? Koetko, että alasi koulutus pohjusti näitä tietoja ja taitoja riittävästi?
- Kuinka kiinnostunut olet tekemään oma-aloitteisesti hankkimaan lisätietoa aiheesta tai esimerkiksi lisäkouluttautumaan?
- Vapaa sana

Englanniksi:

- Your educational background? University, University of applied sciences, Vocational school or other, what? The year of graduation?
- How much did your studies teach about aesthetic activities in early childhood education? What was your opinion on the quality of those lessons?
- How much do you know about the benefits of aesthetic activities in early childhood education? Do you feel like your studies prepared you enough on the subject?
- How interested are you on further educating yourself on the subject?
- Anything else on your mind?